

Ціна: 40 центів.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАННИЙ МІСЯЧНИК

РІК XV

СІЧЕНЬ — 1964 — JANUARY

Ч. 168

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Щедрівка	1
Синганівський М. — Матері, поезія	1
Волков В. — Дивний гість	1
Мищенко Д. — Лісова казка	4
Чапленко В. — Для кого потрібна критика?	7
Волиняк П. Тиждень Української культури	9
Митрополит Іларіон у Торонті	13
Гуменна Д. — Родинний альбом	15
Дописи. Повідомлення.	

НА ПЕРШІЙ СТОРІНЦІ ОБКЛАДИНКИ:

Дівчата з України зими не бояться... («Україна», ч. 1, 1963. Київ.).

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

Боднар Т., Чикаго, США	2
Максимлюк А., Торонто, Канада	1
Огородник О., Трентон, США	1
Мелашенко П., Торонто, Канада	1
Костенко Іван, Торонто, Канада	1
Косенко Петро, Рочестер, США	1
Антонович К., Вінніпег, Канада	1
Глоба І., Міннеаполіс, США	1

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

Сілецький В., Вернон, Канада	6.00
Волян Яків, Монреаль, Канада	6.00
Сарнавський П., Монреаль, Канада	6.00
Білоцерківський А., Лашін, Канада	5.00
Бондар Т., Чикаго, США	4.50
Рибальченко М., Сиракюзи, США	4.50
Роговський К., Монреаль, Канада	3.50
Манченко І., Бруклін, США	3.50
Ширей Ганна, Нью-Йорк, США	2.50
Гавалешка Ю., Монреаль, Канада	2.00

“НОВІ ДНІ”

Універсальний ілюстрований місячник.

Видає в-во “Нові Дні”, редактор П. Волиняк.

Умови передплати:

Канада — річна: \$4.00, піврічна: \$2.50
США — річна: \$4.50, — піврічна: \$2.50 амер.
Зміна адреси: 10 центів (можна канадійськими поштовими марками, чи амер. грошми).

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London, W. 11, England

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G. P. O. Adelaide,
South Australia

Передплата: річна — 1 з половиною фунта.

Замовлення і гроші слати на адресу:

NOWI DNI

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

NOWI DNI, a Ukrainian Monthly.

Editor: Petro Wolyniak.

Address:

187 Yarmouth Rd., Toronto 4, Ont., Canada

Лашук В., Торонто, Канада	2.00
Свириденко П., Форт Вілліам, Канада	2.00
Квас О., Кінгстон, Канада	2.00
Новицька Л., Берхтесгаден, Німеччина	1.50
Боб'як Р., Йонкерс, США	1.20
Митр. прот. В. Слюзар, Монреаль, Канада	1.00
Гава М., Торонто, Канада	1.00
Федосенко С., Торонто, Канада	1.00
Костенко І., Торонто, Канада	1.00
Іваненко М., Каледон Іст, Канада	1.00
Сірко К., Ошава, Канада	1.00
Квас М., Торонто, Канада	1.00
Радкевич Оксана, Торонто, Канада	1.00
Магденко П., Торонто, Канада	1.00
Кривуцький В., Детройт, США	0.50
Кульчицький П., Ді Вгай, Австралія	1 фунт.
Сердечно дякуємо всім за допомогу!	Ред.

30-РІЧЧЯ “ЗВІОНЗКОВЦА”

Польський тижневик “Звіонзковец” (Торонто) в листопаді відзначив 30-ліття існування. На це свято були запрошені редактори всіх етнічних часописів Торонто.

“Звіонзковец” належить до поступових польських часописів. Його засада: польсько-українські взаємини в Європі — одна справа, яку мають розв'язати польський і український народи, а польсько-українські взаємини в Канаді — цілком інша справа: ми тут мусимо співпрацювати для добра обох наших національних груп і для спільного добра Канади. Наша співпраця і співжиття на еміграції може до деякої міри навіть вирівнювати наші розбіжності й у Європі.

Ніде правди діти — не багато польських часописів на еміграції тримаються такої засади. Треба відзначити, що й сам “Звіонзковец” ще яких 10 — 15 років тому робив час од часу солідні “вклами” з цієї його теперішньої лінії. Та, як кажуть, час — чудовий лікар.

Треба також відзначити, що колись, як “Нові Дні” мали труднощі з місцем друку (дехто сподівався цим ліквідувати наш журнал), друкарня “Звіонзковца” пішла нам на зустріч: відвели місце в друкарні на наш власний лінотип і друкували наш журнал на своїх машинах. Сьогодні ми з приємністю відзначаємо, що взаємини в цій друкарні в нас були найкращі: навіть натяку на якусь “політику” чи нещире ставлення не було — це були найкращі бізнесові взаємини.

Редагують “Звіонзковец” Франк Глоговські (гол. редактор) і В. Гайденкорн. Франк Глоговські тепер очолює Клуб Етнічної Преси в Торонті.

Бажаємо “Звіонзковцеві” дальших успіхів у праці серед поляків, а також і в праці щодо поліпшення польсько-українських взаємин!

JOSEPH J. RAJCA FURS

921 College St. — Tel.: LE 4-5545

(at Dovercourt)

КУШНІРСЬКА РОБІТНЯ

Хутра на замовлення з різного роду шкірок

△ ПЕРЕРІБКИ,

△ НАПРАВИ,

△ ПОВНА ГАРАНТІЯ.

Authorized as Second Class Mail by the Post Office Department Ottawa and for payment of postage in cash.

KIEV PRINTERS LTD., 686 Richmond St. W., Toronto, Ont.

Щедрівка

Ой, на річці, на Йордані,

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

Там Пречиста ризи прала,
Вона прала, вимахала,
Повісила на ялині.

Де не взялись янголята,

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

Понесли попід небесами —
Всі небеса розтворились,
Всі святії поклонились.

А тут Господь сів вечеряти,

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

Прийшла до нього Божая Мати:
“Одай, сину, золоті ключі —
Одімнути те прокляте пекло,
Випустити ті грішні душі
Та впустити у святий рай!”

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

“Тільки однієї та й не випускати,
Бо тая душа сильно согрішила:
Батька й неньку та й полаяла,
Не полаяла, лиш подумала”.

Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

Микола СИНГАЙВСЬКИЙ

Матері

З новим щастям! І з Новим роком!
Уявилося, наснилося мені,
Як безмовним святковим кроком
Ви до ліжка прийшли у сні.

Ви поправили ковдру ніжно:
Спи дитино — зозулин цвіт,
А надворі морозно і сніжно —
То морока для Ваших літ.

На кутку нашім піють півні
І пробуджують тихий двір.
Запізнилися птиці дивні:
Мати встала раніш від зір.

Тільки птиші збудили спомин
І досвітній вогонь у печі.
І вітри залишають комин,
Де ховались і снили вночі.

Не мети, не шуми, сніговице,
Не приманой зайців у сади.
Перший слід поведе до криниці —
Моя мати лишила сліди...

З новим щастям! І з Новим роком!
Не приснилось, а видно мені,
Як величним і сильним кроком
Переходим у кращі дні.

Тільки ні, я не вмію ніжно
Розказать про твої літа.
А надворі морозно і сніжно,
Вітер снігом стежки заміта.

(«Літературна Україна», Київ. 1. I. 62 р.)

Віталій ВОЛКОВ

Дивний гість

НОВОРІЧНЕ ОПОВІДАННЯ

— Ап-ап-ап-чхи! Ап-чхи-и-и!.. Га-а-а... —
розляглося по хаті так сильно, що дитина в ко-
лисці прокинулася й заплакала.

Охрім провів рукою під носом туди й сюди,
а докінчив рукавом.

Усіх наших співробітників і читачів
вітаємо зі святом

РІЗДВА ХРИСТОВОГО

і бажаємо щастя і успіхів у Новому Році!
ХРИСТОС РОДИВСЯ!

Редакція

— Чого це так кихається сьогодні? Може
забагато гною нанюхався, як викидав з хліва,
чи що?

— Це на щастя... Улянко! Поколиши її тро-
хи. Нехай засне, — кинула жінка Палажка до
старшої донечки і знов до Охріма: — Так і не-
біжка тітка Домаха казала, царство їй небесне,
що коли кихається на багатий вечір, то неодмін-
но щастя прийде.

— І ти віриш у бабські забобони? Ех, Па-
лажко, не мали ми з тобою щастя... Так у злид-
нях і доживемо свого віку. Хм... Діждалися бага-
того вечора, а їсти нема чого. Вареники з капус-
тою та якийсь узвар з гниличок — хіба це їжа?

— Не кажи так, бо узвар трохи солодкий: я вкинула три грудочки цукру.

— Де ж ти його вискіпала?

— О, ще на Покрову в Селищах. Пам'ятаєш стару Мокреню? Цілу жменю дала для дітей. Я — дітям по грудочці, а решту в скриню.

Вона сіла поруч Охріма, що сидів біля печі та дивився на вогонь.

— Пригадуєш Покрову? Ще сонце так припікало, що старий Максим кожуха скинув. І от щойно три місяці пройшло, а ти подивись, що надворі робиться.

— Страшенно мете. Кажу тобі, така заве-рюха, що й світа Божого не видно.

— От тобі й багатий вечір. Не один десь блудить та клене, а як стомиться, то впаде й засне навіки...

Їхні діти, Дмитро чотирнадцять і Михалко десять роки, вовтузились на причах, бо Михалкові все хотілося зіпхнути брата на долівку. П'ятирічна Мар'янка сиділа недалеко й реготіла, дивлячись на них. Раптом вона замовкла і показала пальцем на покуть, де був дідух.

— Схо він хоче, той дідуньо?

Хлопці глянули на покуть і зникли. Дійсно там за столом близько дідуха сидів старий дід з довгою бородою і пильно придивлявся до дітей. Дмитро зіскочив з прич і підбіг до мами.

— Мамо! — зашепотів на вухо. — Там за столом якийсь дід сидить.

— Де?.. Охріме! Тож у нас гість сидить. Чом ти його не вітаєш? — а сама подумала — Де ж він тут узявся?

Це й Охримові видалося дивним.

— Так забалакались, — думав, — що й не зогледілись, як хтось чужий у хату ввійшов. Але треба привітати, — і вже на голос: — Щасті Боже, дідв! Спасибі, що до нас завітали на багатий вечір. Будьте нашим гостем, тільки... — він зиркнув на Палажку — тільки тее... ми не маємо, чим вас гостити.

— А ви не турбуйтеся — підвівся дід. — Дозвольте й мені поздоровити вас із щедрим вечором. Дай вам, Боже, часта й здоров'я, та щоб діточки на славу повиростали... Я зайшов до вас відпочити трохи з дороги та обігрітись. Я не голодний. Маю з собою, що їсти. Навіть стільки маю, що можу ще й з вами поділитись. Вибачте, що я роздягнувся.

Він скинув з себе свиту, потім кожуха, тричі перехрестився до образів, уклонився господарям і поклав свою торбу на стіл.

— А тепер можемо й за святую вечерю за-сісти.

Розв'язав торбу і вийняв великий буханаць білого хліба, два кільця ковбаси та печену шинку. В хаті приємно запахло. Діти позривались і мершій до столу.

— А кутю маєте?

— Та маємо трохи.

— От це мед до куті — поставив пляшку з чистим липовим медом.

У господарів аж очі розгорілись.

— Невже це все будемо зараз їсти? — думали обое.

А діти зареагували по-своєму.

— Найсмачніше місце — це припечене. Ба-чиш, Михалку? — завважив Дмитро тоном знавця.

— Я хочу плипечене-е-е... Мамо! Дай мені плипечене, — вхопила Мар'янка маму за спідницю.

— Діти, відійдіть від столу! — grimнув Охрим. — Вас покличуть, як буде треба.

— Нічого, нічого... Не хвилюйтесь, господа-рю! Таких і Христос благословляв. Сідайте, дітки, біля нас. Повечеряємо разом, бо вже пора. А ви, господа, дайте мені ножа пократити хліб святий та це грішне м'ясо...

І години не пройшло, як від їжі один спомин залишився. Закінчили узваром з медом та кутею, Охрим ще й студеною водою запив.

— От я вже й відпочив і нагрівся. Дякую Богові, що в такій гарній родині повечеряти до-велось. А тепер пора в дорогу. Дякую вам за хліб, за сіль.

— На здоров'ячко! Це ми повинні дякувати вам за таку дорогу вечерю... Але зараз про до-рогу й не думайте. Та куди ж у таку заверюху та ще й проти ночі? Переночуєте в нас, а рано, як стихне, підете з Богом, куди вам треба, — доводив Охрим.

— Ні, не можу ночувати. Мушу дістатись до Дорогобужа ще сьогодні.

— До Дорогобужа? Це ж далеко і дуже не-безпечно в таку погоду.

— Надворі вже тихо.

Охрим покрутив недовіжливо головою і ви-йшов з хати перевірити. Справді, надворі стоя-ла чудова зоряна ніч і тільки кучугури снігу на-гадували про недавню метелицю. Він постояв, подивився на хлів, щось подумав, мабуть, гарне, бо усміхнувся й вернувся до хати.

**СПОЖИВАЙТЕ
ВІДЖИВНІШИЙ
СТРАВНІШИЙ
ДЕШЕВІШИЙ ХАРЧ,**

НАЙ

**ЩО МАЄ В СОБІ ВСІ ВІТАМІНИ, ЦЕ
МОЛОКО**

**І МОЛОЧНІ
ПЕРЕТВОРИ**

**ВИСОКОВАРТНІ ПРОДУКТИ
ЄДИНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧАРНІ**

ROGERS DAIRY Ltd.

459 Rogers Road, Toronto, Ont.

Phone: RO. 9-7193

— Ваша правда, діду. Надворі тихо й зоряно. Якщо конче хочете дістатись до Дорогобужа, то я вас відвезу.

Палажка подивилась на Охріма здивовано, але не перечила.

— Тату! Я з вами поїду, — обізвався Дмитро.

— І я, і я! — закричали діти.

— І ти, Мар'яно, поїдеш?

— Ні, я ще хочу меду.

— Дмитре, одягайся! — вирішив Охрім. — А ви всі лягайте спати. Ми скоро вернемось. Ви, діду, посидьте трохи, поки ми коня запряжемо.

Санки були короткі, тому посідали поруч себе. Дмитра вмостили посередині. Перехрестились і Охрім шарпнув за віжки.

— Вйо-о-о, буланій!

За селом не було стільки снігу. Вся дорога вкрилась тонкою верствою і лише денече поперемигало. Від'їхали зо три кілометри, як дід вхопив Охріма за руку.

— Обережно. Там щось лежить.

Охрім здержав коня.

— Де? Я щось не бачу.

Але дід уже зліз і пішов наперед. Охрім за ним. Дід прогорнув перемет, видно мав очі, як у kota, виїняв із снігу щось замотане, не то в хустку, не то в рядно чи ковдру, і передав Охриму.

— Занесіть у санки і трохи відігрійте.

Охрім взяв пакунок і поніс до санок. Там поклав на соломі на дідовому місці й почав розгортати. Рука намацала щось м'яке, яке трохи поворушилось. Відрухово відтягнув руку і в тій же хвилині почулось тихе, наче хрипке: "А-а-а... а-а-а..."

— Тату, воно плаче, як дитина.

Охрім ще раз помацав. Сумніву не було.

— Ти, Дмитре, ляж біля неї, а я вас накрию рядном, щоб було тепло. Та добре хукай на неї. А де ж дід?

Кинувся Охрім і туди і сюди, а дід наче крізь землю запав.

— Дивись! Побачив, що дитина, і змився, щоб не бути свідком. Це ще нічого, але гірше, що старий може в дорозі загинути. Краще дожену й завезу на місце.

Може з кілометр або й більше проїхав Охрім надарма. Так і не дігнав діда.

— Він напевно дасть собі раду, а тут треба дитину рятувати.

Завернув коня й почав перемощувати, щоб краще дитину зогріти, коли дивиться, а в ногах кожух лежить.

— Звідки взявся тут кожух? Напевно дід залишив. Ах, який же він необачний: у таку погоду залишитись в одній свитині! Воно, правда, як їти приспішено, то і в мороз гаряче стане, а все таки недобре...

Палажка як побачила, що її Охрім уніс у хату, то аж руками сплеснула.

— Де ти взяв цю дитину?

Охрім розповів.

— Закутав його в кожух і поклав біля Дмитра, щоб грів. А тепер, бачиш, уже й пос-

міхається, — закінчив своє оповідання. — Воно напевно голодне. Дай йому трохи молока.

— Нема. Решту Ювгінка допила... Що воно: хлопчик чи дівчинка?

— Здається хлопчик... Побіжи до Олени. Може дасть трохи. Скажи, що відроблю.

Як кажуть: про вовка помова, а він у хату. Не вспіла Палажка напнати хустку на себе, як на порозі з'явилася сама Олена.

— Ще не спите? Це ж куди ти зібралась? — звернулась до Палажки.

— Та до тебе. Охрім знайшов дитину на дорозі. Хотіла погодувати, та не маю чим. Може маєш трохи молока? Охрім відробить.

— Оттакої! Як же ти її знайшов? Розкажи, Охрime!

Замість Охріма, Палажка розповіла. Одного тільки не розуміла: звідкіля взявся той дід і чому зник так несподівано. Навіть кожуха залишив.

— Напевно якийсь характерник, — впевняла Олена.

— Мені здається, що то був святий Микола.

— Ще б пак! — усміхнувся Охрім. — Ти думаєш, що святий Микола так запаз і почне турбуватись тобою та печені ковбаси приносити до хати? Він і без тебе має над чим думати.

— Я ж не про себе кажу, а про дитину. Навмисне витягнув тебе з хати, щоб урятувати дитину.

Охрім тільки плечима знизав. Олена довго розглядала дитину та убрання на ній і щось дуже зацікавилась вовняною хусткою, у яку дитина була замотана. Вона її і так, і сак, і на світло, і в руках. А потім:

— Ой, Боженьку мій! Та ж це Тетянина хустка.

— Якої Тетяни?

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

Future Fuel Oil Ltd. & Service Station

945 Bloor St. West — Toronto, Ont.

24-ГОДИННА

СОЛІДНА

І СКОРА ОБСЛУГА.

Чищення і направка форнесів безплатна.

Скористайте з доброї нагоди і замовляйте оливу в нас.

Наші телефони:

Телефон бюро: LE 6-3551

Уночі: RO 2-9494

— Та тієї, що у Воскодавського пана за мамку при дитині.

— Невже це панський синок? — дивувався Охрім. — Зрештою, завтра перевіримо.

А на другий день рано справа виявилася. Воскодавський пан, сам удовець, їхав з дитиною до сестри в Дулібах на зустріч Нового Року. У дорозі Тетяна задрімала й випустила дитину з рук. Схопилась, як уже були недалеко від Дуліб. Пан наказав завернутись і шукати хлопця. Так цілу ніч і проїздили ні з чим. Яка ж була його радість, як рано побачив свого сина на руках в Охріма.

— Дякую тобі, Охріме, що врятував мого сина. Цим ти й мене врятував... Але ти хвилинку почекай.

Пішов до кабінету й відрахував сто золотих. Перевірив ще раз і... затримався.

— Сотня — це забагато. — Досить для нього й половини.

Відрахував п'ятдесят, а решту поклав назад до каси. А вже перед кухнею ще раз змінив своє рішення.

— Це завеликі гроші для хлопа, — подумав.

— Навіть не знатиме, що робити з ними. Краще дам на костел, а для нього й десять вистане.

— Візьми, Охріме, нагороду за врятування мого сина. — Простягнув до нього десятку так, щоб усі бачили.

Проте сумління підказувало, що він робить недобре, що треба було віддати всі п'ятдесят, як несподівано стрілила до голови інша думка.

— Знаєш що, Охріме? Я потребую для мого гайового доброго помічника. Будеш доглядати мій ліс і за це діставатимеш ординарію, як і всі, ну й... дещо грішми, в залежності від твого старання. Згода?

Очевидно, що погодився, бо й так злидні заїдали.

— А на костел я зараз не дам. Хіба що весни, як зберу добрий урожай, — вирішив пан у думці і на тім заспокоївся...

— А що? Не казала я тобі, що тітка Домаха правду говорила? — докоряла потім Палажка Охрїмові. — От і по її вийшло. А ти зараз : бабські забобони...

Філадельфія. жовтень 1961 р.

Дмитро МІЩЕНКО

Лісова казка

НОВОРІЧНЕ ОПОВІДАННЯ

У мене багато племінників і ще більше племінниць, але Катрю я люблю найбільше. На це, звичайно, є свої причини: адже я буваю з нею частіше, ніж з усіма іншими. Та й зустрічі у нас завжди цікаві.

Живе вона з батьком (братом моїм) і матір'ю у лісі коло річки. Селища поблизу немає, тільки неширокі луки, а далі ліси й ліси... Я мисливець і дуже люблю ліс, його сонливий шепіт чи навіть грізний шум у горобині ночі. Як тільки вибереться вільний день, сідаю в трамвай, потім — в автобус і їду аж до мосту через нешироку річку, а від мосту до хатини лісника можна дійти й пішки.

Брат не завжди може мені бути за компаньйона — у нього, як не є, робота. І тому моєю супутницею у мандрах по лісу здебільшого буває Катруся. Вона ще зовсім дитина, недавно їй сповнилося дванадцять, та мені приємно ходити з нею. Катрі відомий кожен закуток у татковому, як вона каже, лісі, і, крім того, нам завжди є про що говорити.

— А ви знаєте, який сьогодні день? — зупиняється вона раптом на стежці, що веде із їхнього подвір'я у ліс.

— Неділя.

— А ще який? — веселішає дівчинка, і в очах її спалахує ехидна іскринка.

— Ну, гарний, можна сказати — весняний.

Катря вдоволена, проте не злорадіє і не кепує з моєї необізнаности.

— Сьогодні 21 березня, перший день весняного сонцестояння. А в лісі це неабиякий день — це свято весни. Ми відзначаємо Новий рік першого січня, а дерева, пташки святкують його сьогодні. Бо в цей день народжується весна, приходить тепло, а тепло несе їм життя. Бачите, як зазеленіла трава? Це значить, що земля вже вигрівається. І дерева повеселішали, і пташки щечечуть сьогодні не так, як на тому тижні, як навіть учора.

— То ми йдемо з тобою не просто на прогулянку, а на свято?

— Ага. Сьогодні в лісі свято.

Я переймаюся Катрусиним настроєм:

— На такому святі не гріх би й побенкетувати, а тут зараз голо, з лісу нічого не візьмеш.

— Що ви! — перечить племінниця. — А березовий сік. Про березовий сік забули?

І так завжди: коли б не вийшли, куди б не пішли, у Катрі знайдеться що розповісти мені. І розповіді її не пусті, як часто буває у людей балакучої вдачі, а надто в дітей її віку, а завжди змістовні, не по літах серйозні. Бо Катря справді багато знає, особливо про ліс, про життя живих і неживих його мешканців. Це вона повідала мені, що лишаї на деревах такі ж паразити, як і лишаї на тілі тварини, що життя лісу багато в чому схоже на життя людей: усе тут народжується і все вмирає. Деревя, як і люди, мають своїх друзів, тих, хто оберігає їхня

життя, але мають вони і своїх ворогів. Найбільший друг для них — сонце, потім — земля й вода. Не було б сонця — не було б світла, земля не плодоносила б, без води не поїла б їх своїми соками, не дарувала б найбільшого дару на землі — життя.

— Та це взагалі, — пояснює Катруся. — А пригляньтесь до життя лісу уважніше. Правда, хороше тут у травні: і зелено, і весело, і затишно. Але то тільки здається. Подивіться хоча б на цю сосонку. Бачите, як затиснули її сусіди? Думаєте, вона не тужить за чистим небом, не марить сонцем? Думаєте, не нарікає на свою долю? Тяжко їй із такими сусідами, та що вона зробить, коли вони вищі за неї!

У нас були свої улюблені місця. Одні навесні, коли цвітуть квіти, інші влітку, треті тільки золотої осені. Там ми часто спочивали з Катрусею або просто милувалися краєвидами. У такі хвилини я любив лягти горілиць, підкласти під голову руки й зосереджено дивитися в небо. Катря поважала мою задуму й теж мовчала. Та іноді мовчання надто затягувалося, дівчинка не витримувала, шукала в своїй голівці вагому причину на порушення тиші.

Одна така мовчанка змусила її повідати мені свою таємницю.

— А знаєте (вона, між іншим, часто починала розмову цими словами)... А знаєте, у мене є тут свій дубок, своя береза і своя ялинка.

— Як це — своя? — підвів я голову.

— Дубок посадив тато в день мого народження, а березу та ялинку посадила я. Доглядаю їх, дбаю, щоб їм ніщо не заважало, щоб було вдосталь і сонця, і вологи.

— А чому ж це я досі не знаю, де твої дерева?

Дівчинка знітилася.

— Бачите, я присяглася не показувати їх нікому, аж поки не виростуть.

Це вже зовсім цікаво.

— Он як! — дивуюся. — І нащо та присягала?

— А щоб ніхто не пошкодив або не зрубав. Я так і сказала тоді собі: якщо утримаюсь, нікому не покажу, значить, вистоять.

Мені стає смішно з її затії, і я не стримуюся, сміюся.

— Ну, вважай, пропали. Раз видала дядькові таємницю, значить, усе, не бачити тобі своїх дерев.

— Ага, — не вірить племінниця. — Я ж не показала, я тільки розповіла.

Це було пізньої осені, коли ліс потроху замирав, поринав, як казала Катруся, у зимову сплячку. Через кілька днів мене послали у двотижнєве відрядження, а там підоспів кінець року, треба було надолужити плян, і я до самої зими, власне, до новорічної ночі не був у брата, не провідував свого улюбленця — лісу.

Коли б ви бачили, як зраділа моїй появі Катря! Вона, здавалось, підросла за цей час і стала ще серйознішою. А головне — ще гарнішою, такою святковою і душевно багатою, що я не стримався і сказав братові (звичайно, нишком, щоб ніхто не чув).

— Ну й дівка росте в тебе, Оксано. Аж завидьки беруть. Виросте — од женихів не одіб'ється.

Братова посміхнулася вдоволено, потім сказала:

— За язика вкусися, Тимофію.

— Чого це?

— Хай краще має одного, та гарного.

Я посміявся з її насторожесті і вийшов надвір.

Катря лагодила лижви.

— Куди це ти проти ночі? — питаю, дивуючись.

— Не видавайте мене, дядьку Тимофію. Хочу в ліс проскочити. Розумієте, тепер злодії так і нишпорять із сокирами. А я за цілий день не могла навідатися до своєї ялинки.

Я пообіцяв їй бути німим, як могила, а коли зайшов до хати й сів до гурту, пригадав раптом нашу розмову й насторожився: чому це Катря просила не видавати її батькам? Може, тепер у лісі небезпечно ходити. Адже раніш вона нікого не питалася — ліс для неї, що власне подвір'я, коли хотіла, тоді і йшла.

Брат розповідав саме якусь цікаву історію, та я не міг уже слухати тих розповідей: над головою висіли стародавні ходики і не тільки заглушали ритмічним стуком розмову, — неначе молотом били мене по тім'ю. Сидів, мов очманілий, а в ушах: "тік-тік, тік-тік, тік-тік, тік-тік!" І що далі, то сильніше-сильніше...

Нарешті не витримую, питаю в брата:

— Слухай, Іване. Це правда, що тут злодії об'явилися?

Іван здивувався тому несподіваному запиту, однак не втратив гумору.

БЕЗПЛАТНО

ЧИСТИМО ФОРНЕСИ

і даємо

безплатну цілорічну обслугу печей

усім нашим відборцям опалової оливи.

Тому користайте з цієї нагоди і замовляйте негайно в нашій фірмі опалову оливу.

Будете мати повне вдоволення та

ПЕРШОРЯДНУ ОБСЛУГУ

DNIPRO Fuel Oil Ltd.

196 Bathurst St.

Телефонуйте:

Удень і вночі: EM 6-6539, EM 6-6530

— А яких злодіїв ти маєш на увазі: двоногих чи чотириногих?

— Та.. двоногих.

— Є й такі. Новий рік же. От і їдуть звідусіль за ялинками... Ну, та з тими можна зорудувати. Тут інше бентежить: вовки, брате, навідуються.

— Вовки?

— Уяви собі. Не було — не було, а оце ціла згряя вештається.

Я обімлів.

— Слухай, — кажу, заметушившись, — ходімо в ліс.

Іван не розуміє мене.

— Чого це тобі заманулося? Приїдеш після Нового року та й пополюєш, гуляючи.

— Не про те мова. Катря пішла до лісу.

— Ти що? — злякався брат. — Чого пішла? Коли пішла?

— З півгодини тому. У неї там ялинка. Боїться, щоб не зрубали.

Іван не роздумував. Одягся мерщій, дістав лижви, і ми рушили.

— От капосна дівчина, — бубонів дорогою. — Я ж попереджав її, щоб не ходила.

Просувалися ми швидко й мовчки.

Десь не витримувала гілка, і тоді чувся лунний серед вечірньої тиші тріск, сичали, осипаючись, сніжинки... Іван не оглядався — він повільно дивився уперед, дослухався, чи не чути чогось тривожнішого, зокрема, звідти, куди пішла Катруся. Один я прищулювався у таких випадках і навіть поривався зняти з-за спини рушницю.

Коли підійшли до молодих насаджень, серед яких росла Катрина ялинка, Іван зупинився, зідхнув полегшено і, засунувши за пояс рукавиці, витер шапкою лоба.

— Це тут? — питаю його, тамуючи подих.

— Тут.

— А де ж Катря?

— А он, полюбуйся, — показав він ліворуч, на засипані снігом молоді деревця. — Піду та відшмагаю як слід.

Я пробував заступитися.

— Не треба, Іване. Це моя вина: не спинив її, не розрадив.

Брат не дуже прислухався до моїх слів, і хто знає, чим закінчилася б та тривожна для всіх нас подія.

Катря не зразу обернулася на скрип лижов, а коли обернулася, в очах її стільки було туги й суму, що ми, не змовляючись, зупинилися.

— Невже зрубали? — першим запитав батько.

— Ага, — ствердила дівчина. — Самий пеньок лишився від моєї ялинки.

Ми підійшли ближче, дивимось на утоптане чиймись ногами місце.

— І треба ж було, щоб зрубали саме цю ялинку, — співчуваю я дівчині. — Якби одна росла тут, а то мало не вся галявина засаджена ними.

Катруся звела на мене очі і, хвилюючись, пояснила:

— Моя ялинка була, дядьку, найкраща, от її й зрубали.

Не знаю, чи задумувалася дівчина над тим, що говорила. Сказала, здавалося б, просто, а в мене мороз пішов шкірою. Дивився на її вродливе, аж надто вродливе личко і думав якщо це так, якщо це справді істина, то бережи тебе, доле, від такої істини.

(«Україна», ч. 24. Грудень, 1962. Київ.)

Вершок самокритики

ФАНТАЗІЯ

Кабінет критика. За столом критик. Вбігає поет.

Поет: Ви критик?

Критик. Критик.

Поет. Ви писали рецензію на збірку моїх віршів? (Показує).

Критик. Писав.

Поет. Я вб'ю вас!

Критик. Не треба.

Поет. Уб'ю.

Критик. Але за що? Адже я хвалив вашу збірку.

Поет. За це вас убити мало! (Цитує) "...У віршах поета є глибина думки й повнота змісту...". Це в моїх віршах глибина й повнота? Та в них — ні думки, ні змісту!

Критик. Але дозвольте...

Поет. Не дозволю!.. Ну, що ви пишете? (Цитує) "Поема "Ноги" є прекрасним зразком любовної лірики...". Та як ви можете? Адже за ці "Ноги" мені руки поперебивати мало!

Критик. Ви повинні писати...

Поет. Я писатиму!.. На себе!.. Фейлетони й анонімки!.. Я доведу, що я нездара й плагіатор!!! (Ридає). Я добу'юся, що мене виженуть із Спілки письменників!..

Критик (гладить його). Не треба! Благаю вас, не плачте!..

Поет (крізь сльози). Буду!.. Вам цього не зрозуміти: ви — критик...

Критик (теж крізь сльози). Який я критик!.. Адже я рецензію написав, а віршів ваших і в очі на бачив! Хай нас обох виганяють зі Спілки письменників!

Поет. Друже! (Обнімаються).

Критик. Гнати нас треба!

Поет. Боротися з нами треба!

Обидва. Таким, як ми, не місце серед нас!

Кінець.

(«Літературна Україна». Київ. 1. I. 62 р.)

MODERN HEATING

ОПАЛЕННЯ:

Водяне — Парове — Помпи

Оіл Борнери та направи.

J. KIRICHENKO

945 DUNDAS ST. W. — TORONTO, ONT.

PHONE: EM 8-6602

Для кого потрібна критика?

(Висновки з досвіду)

Як і більшість людей, я довго думав, що критика потрібна насамперед для письменників. Ув одній із своїх статей я навіть висловив був думку, що критика — це свічадо, в якому письменник може бачити себе, з усіма своїми добрими й лихими рисами. Таку думку про критику підтримували в моїй свідомості й висловлювання деяких письменників, наприклад, відоме Шевченкове

Либонь, уже десяте літо,
Як людям дав я "Кобзаря",
А їм неначе рот зашито,
Ніхто й не гавкиє, не лайне,
Неначе й не було мене.
Не похвали собі, громадо,
(Без неї, може, обійдусь),
А ради ждү собі, поради!

І далі:

Мій Боже милий! Як хотілось,
Щоб хтонебудь мені сказав
Хоч слово мудре, щоб я знав,
Для кого я пишу, для чого...

Що його (Т. Шевченка) не задовольняла похвала, це знати і з його запису в «Щоденнику» під 18 березня 1858 р.: «Закінчив переписувати та переціджувати свої поезії за 1847 р. Шкода, що ні з ким як-слід прочитати. Михайло Семенович у цій справі не суддя для мене. Максимович — той з побожністю ставиться до мого вірша. Бодянський також. Треба буде зачекати на Куліша. Той хоч і жорстоко, але інколи таки скаже правду. Зате йому не кажи правди, якщо хочеш зберегти з ним добрі взаємини».

Згадка про Кулішеве ставлення до критики його творів підказує вже іншу думку: чи, справді, письменники хочуть знати справжню критичну думку, чи, може, вони хочуть тільки похвали? Або, може, тут треба розрізняти таких геніїв, як Шевченко, що не бояться критики, і звичайних письменників, що, мавши пересічні таланти, тремтять за свою «славу»?

Не знаю, може, мені не доводилось мати справу з геніями, але, підсумовуючи тепер свою майже сорокрічну критичну діяльність, я приходжу до висновку, що письменникам потрібна тільки похвала, а зазначування хиб у їхній творчості вони не тільки не хочуть, а й психологічно не можуть сприймати. Про психологічний бік цього явища я скажу далі, а тепер відзначу тільки те, що моїми приятелями залишились тільки ті письменники, яких я «похвалив», мавши якісь для того підстави в їхніх писаннях, а всі ті, в кого я хоч дещо з негативних явищ відзначив, стали моїми ворогами. Та ще й якими ворогами! Більших за них ворогів я взагалі в житті не мав і не маю! Згадаю деякі з цих фактів, не називаючи прізвищ живих письменників.

От один із наших активних у другій половині 40-их років критиків написав був, що Ось-

маччина повість «Старший боярин» означає «вічну Україну», над якою «дзвони гудуть», а я взяв та й висловився проти цієї думки. Тоді він, редагуючи «Арку», написав у тому журналі, що мій збагачений реалізм — це те саме, що й більшовицький «соцреалізм». А як я зажадав, щоб він спростував цю політичну дискредитацію, він відповів: «Не буду спростовувати». А пізніше він хотів посадити мене в «карантин», тобто вилучити з літератури. Так ми посварились на все життя.

Уже в США один з наших молодших поетів надіслав мені свою книжку, з відповідним похвальним для мене написом, та коли я в рецензії визначив його поезії як твори середнього рівня, він написав мені: «Прошу повернути книжку! Я помилився адресою». Коли я в рецензіях на дві великі книжки нашого популярного письменника довів, що «велика література» — це не тільки великі розміри творів, а й певна літературна якість текстів, той письменник почав ширити про мене чутку, що це я з заздрости та за браком «благородства» в моїй натурі так учинив. Звичайно, і цей письменник став моїм ворогом. Одного нашого поета я, можна сказати, вивів у світ, написавши декілька позитивних рецензій на його перші збірки. Та коли я написав, що він почав дедалі гірше писати, що в його поетичній творчості зайшла якась криза, він просто харкнув мені в обличчя (лагіднішого вислову тут не можна вжити), використавши для цього торонтську газету, що через якесь непорозуміння називається «Вільним словом». Писавши проти асиміляції нашої науки на чужині, я, між іншим, висловився й проти заміру одного нашого мовознавця видавати словник української мови по-англійському (та ще й видавати власним коштом!), і це стало причиною повного розриву взаємин між тим мовознавцем і мною, дарма що перед тим нас зв'язували майже братерські почуття. Мої «покаянні листи» залишились без відповіді.

Коли я написав фактично позитивну рецензію на збірку одного нашого гумориста, але наприкінці відзначив явні мовні помилки, він багатозначно «замовк» (хоч перед тим писав мені досить часто), а як я спробував був через третю особу в'яснити ситуацію, він написав, що не гнівається на мене, але ні з однією моєю заввагою не згоджується (то, мовляв, «вільності поетичні», а не помилки).

Цікаво тут відзначити, що на мене ображались навіть ті, що я на їхні книжки рецензій не писав. Мабуть, вони це так зрозуміли, що я їх зігнував. Коли я надркував рецензію на книжку В. Гайдарівського, один наш прозаїк написав мені, що це ляпас для нього (бо й його книжка в мене була). Тільки після того, як я написав йому, що в цьому його здогаді (про ляпас) немає ніякої логіки, він відмовився від такого мені

закиду, але мою єдину заввагу (в листі), що слово «зеленаве» в патетичній фразі «моє ти зеленаве» (поле) недоречне, таки відкинув. Можу тут згадати, що й небіжчик І. Багрянний також не міг мені простити такого «ігнорування», і про це навіть сказав мені під час останнього приїзду до Нью-Йорку. Тож, мабуть, не випадково він не зовсім толерантно трактував мене в своїй газеті «Українські вісті», як про це свідчить хоч би недавній (але зроблений ще за його життя) факт, що моє прізвище було викреслене з перекладу французької рецензії на його роман «Сад Гетсиманський». Про те, що моє прізвище було у французькому тексті, я довідався з перекладу цієї рецензії, надрукованого в журналі «Сучасність».*)

Природно, що дехто може спитати, як я сам, як письменник, сприймав критику моїх творів. На це питання мені не так легко відповісти, оскільки й я повинен підпадати тому психологіч-

*) Мої взаємини з І. Багрянним ускладнила була ще й справа з його повістю "Тигролови". Як відомо, я був редактором цього твору, і вперше він вийшов у Львові під назвою "Звіролови". Коли автор подав його до "Українського видавництва", а потім його передано мені як редакторові "Вечірньої години", це був цілком сирій, погано опрацьований і, мабуть, иашвидку написаний текст. А як я сказав авторові, що в такому вигляді твір не може бути прийнятий до друку, він сказав мені: "Робіть із ним, що хочте, аби мені гонорар заплатили". Тоді ж таки він дав мені згоду й на зміну назви "Тигролови" на "Звіролови", що її я запропонував з огляду на зміст: у творі ж ловлять не тільки тигрів. Але пізніше мені довелося змінювати в цьому творі не тільки назву, а й сюжетні ситуації (наприклад, я зблизив молоду пару — в сцені на кладці, я послав її наприкінці твору до Манджурії, бо в первісному тексті ніякого сюжетного кінця не було) та численні мистецькі деталі, не кажучи вже про мову, пунктуацію тощо. Взагалі я мав з цим рукописом дуже багато клопоту, але я мусив його опрацювати, щоб виправдати гонорар, заплачений авторові на підставі моєї записки, поданої головному редакторові д-рові М. Шлемкевичу. Та коли цей твір вийшов з друку, зміни, що я їх поробив, так вивели з рівноваги автора (психологічно це зрозуміле), що він пошматував даний йому примірник, як про це оповідав мені Р. Купчинський. Але це не перешкодило авторові передрукувати пізніше без будь-яких змін зрадагований у першому виданні текст, навіть найдрібніші сүто-технічні деталі повторено (наприклад, мої підкреслення деяких слів), хоч він у передньому слові й написав, що відтворив увесь текст з пам'яті. Додав він тільки ті розділи, що я їх мусив був скоротити з огляду на обмежений розмір "Вечірньої години". Але й текст цих розділів виразно свідчить, що я їх не редагував.

Та щоб ніхто не подумав, що я хвалюся якоюсь доброю своєю роботою над цим текстом, я скажу, що цей твір так і залишився в літературному розумінні недосконалим: брак добре збудованого сюжету, плякатно-хідляні персонажі (це відзначив і В. Винниченко в листі до І. Багряного), перевантаженість описами природи (лісу) тощо — усе це знижує його літературну якість. Правда, картини природи в ньому досить яскраві, алеж вони ніяк не гармоніюють із пригодницьким сюжетом.

ному запові, на підставі якого я далі буду говорити про непотрібність літературної критики для письменників. Але хай про це судять читачі, я наведу тільки відповідні факти. Як відомо, я мав свого часу «сутичку» з В. Державиним у зв'язку з тим, що він написав, нібито я «свідомо вибілюю більшовицьку дійсність» у своїй повісті «Люди в тенетах». На мою думку, це була політична інсинуація, що для неї не було ніякої підстави в тексті мого твору. Друга моя сутичка була з В. Дорошенком, що добачив у всіх моїх творах «порнографію», дарма що це були тільки деякі елементи звичайної в белетристичних творах еротики, і такої еротики більше хоч би в наших таки письменників Т. Осьмачки та У. Самчука. А як порнографію в США законом заборонено, то я й мусив боронитися. Правда, можу ще згадати й такий факт: коли один письменник написав мені в листі, що в моїй повісті «Українці» закінчення ізжужмлене, я взяв це на увагу й написав розділ «Суд над супчиком». Але це сталося, мабуть, через те, що я й сам був свідомий цієї недоробленості.

Алеж яке психологічне обґрунтування тієї думки, що письменникам непотрібна справжня критика? Цю тезу можна вивести з того, безсумнівного, на мою думку, факту, що всяка доросла, психологічно зформована людина непіддатна для будь-якого переконування. Один із наших науковців — Л. Чикаленко каже навіть, що кожна людина вважає себе генієм. Очевидячки, це перебільшення, але якась пайка правди в цьому твердженні є, особливо, як мова йде про письменників чи інших інтелектуалів. Вийняток із цього можуть бути тільки мистці-початківці, тобто ще не зформовані психологічно одиниці, що можуть іще прислухатись до думок старших досвідом учителів. На психологічно ж дійшлих людей переконування діє здебільшого так, як молоток на цвях (скористуюся тут відомим порівнянням): що більше по ньому бий, то глибше він увиходить у деверо. І таке переконування найшвидше призводить до розвитку зарозумілості або й фанатизму, як це буває у справах, де фігурують політичні або релігійні моменти (на цьому ґрунті в мене було «зіткнення» з одним нашим релігійним письменником). З огляду на це й письменники не піддаються вказуванню на хиби в їхніх творах, обстоюють те, що вже вийшло з-під їхнього пера, інакше кажучи, з їхньої так чи так зформованої свідомості. Як мати не може бачити вад у своїх дітей, так і письменникам трудно згоджуватися що в їхніх творах є хиби. Але зате похвали іноді діють як заохота до дальшої творчості. Таке казали колись про П. Тичину. — казали, що його треба хвалити, тоді на нього находить надхнення, і він краще пише.

Але чи з цього не можна зробити такого висновку, що треба писати дитирамби, а не справжню критику? Ні, такого висновку не слід робити, бо, поперше, не всякий письменник заслуговує на таку психологічну заохоту, а подруге — не можна забувати того, що критика потрібна читачеві, який не завжди може критично орієнтуватися в зливій письменницької продукції. Вона ж

таки, справжня критика, ще й робить добір повноцінних вартостей, включаючи їх в історично-літературний процес. Річ ясна, що це має бути фахова критика, озброєна всіма досягами літературознавчої науки, а не приятельські компліменти, як це в нас частенько трапляється.

З огляду на це я з приємністю можу відзначити надруковану в ч. 109 «Молодої України» статтю М. Гарасевич — «Проблеми літературних кіл», що висуває саме такі вимоги до нашої літературної критики.***) Я вітаю також її пропозицію щодо письменницьких зустрічей. Але з боєм у серці передбачаю, що мене, осоружного критика, вже на ті зустрічі не запрошуватимуть. Тим то й із цих «висновків з досвіду» я роблю такий висновок — не писати більше рецензій

на твори сучасних еміграційних письменників. Хай йому всячина!

**) Не погоджуюсь із іншими її думками, особливо з тими, в яких вона майже тотально засуджує нашу еміграційну літературу, протиставляючи їй вищу якість «радянської» літератури. У мене враження таке, що авторка поплутала вищий рівень мовної культури в «радянських» авторів у порівнянні з поганою мовою наших письменників. Але мова й літературна якість (як це я вже писав не раз) — це різні речі. Якже говорити тільки про цю останню (літературну якість), то еміграційна література перевищує безпосередністю свого виступу здебільшого (особливо в прозі й драматургії) мертвонароджені, казенні писання «радянських» авторів). І добра мова та техніка не рятують їх.

Петро ВОЛИНЯК

ТИЖДЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

(Продовження)

ВЕЧІР УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ Й ТАНЦЮ

Цей концерт відбувся в неділю 17 листопада в залі УНО, яка не може вмістити більше тисячі осіб. Не десятки, а таки сотні осіб повернулися додому, бо не могли купити квитка навіть на право стояти десь у проході чи під стіною, а не то щоб сісти в крісло. З одного боку це дуже добре, бо свідчить про зацікавлення громадянства Тижнем, а з другого — дуже погане свідчення організатора ч. Тижня: вони мусіли передбачати дещо і взяти більшу залю. За найкращу концертну залю міста, Месей Гол, треба б заплатити яких 400—500 доларів. Не знаю, скільки заплатили за залю УНО, але комітет Тижня мусів би ризикувати 150—200 доларами. Тим більше, що в ліпшу залю люди йдуть охоче, бо мають там вигоди. Якщо на той день Месей Гол вільна не була, то не треба було огинатись і взяти хочби залю «Українського Дому» на Крісті, яка майже вдвічі більша від залі УНО. У таких випадках нема чого зважати на бандерівців чи мельниківців, бо й перші і другі наші і важко сказати, які з них... вибачте, мушу сказати — ліпші...

Можливо, хтось подумає, що я отак собі витягаю справу залі, щоб тільки «ущіпнути» наших партійників. Ні, я не з тих. У перерві я запитав одного з провідних працівників КУКу: «Хто це з вас захворів і взяв таку малу залю? Таж ви не лише зменшуєте прибутки з Тижня, а ще й знущаетесь над людьми!» Він мені відповів: «От і запитайте їх: казав же я взяти залю на Крісті, але дехто заперечив: мовляв, забагато бандерівщини буде...».

Вузьке партійництво й малозна людей позначились на багатьох ділянках програми Тижня, а не тільки на залі. На майбутнє керівники подібних концертів не повинні б рахуватися з малими людьми, бо нічого великого не зроблять.

У концерті взяли участь десятки виконавців. Якщо хтось сподівається рецензії, чи точніше сказавши, похвали для них усіх, то він буде роз-

чарований: не тільки тому, що на це треба багато місця, а й тому, що це зовсім непотрібно. Скажу загально: концерт пройшов, як на бідні еміграційні умови, гарно, чисто, нічого поганого, що псувало б людині кров і нерви, не було. А це вже дуже багато. І за це організаторам Тижня належить шира подяка й похвала.

У концерті взяли участь: бандурист Г. Назаренко з Детройту, що виконав «Думу про смерть козака-бандуриста» і одну жартівливу пісню, жіночий квартет «Верховина» під керівництвом О. Глібович, танцювальний колектив «Чайка» з Гамільтону під керівництвом Я. Клуна, Раїса Садова (Гамільтон), Іраїда та Петро Черняки (Торонто), Е. Бербенець (Торонто), В. Тисяк (Торонто), чоловічий хор «Прометей» (Торонто) і театральна група під керівництвом Гр. Ярошевича (Манька), що виставила другу дію із Аркасової опери «Катерина» (батько — Г. Ярошевич, мати — Г. Тагаєва, Катерина — С. Фодчук, Андрій — Б. Климкович). Акомпанювали: С. Жовнір-Клос, З. Лавришин, А. Ярошевич.

Творці концерту народної пісні й танку: (зліва) Раїса Садова, Стефа Федчук, Василь Тисяк.

Не оцінюю Г. Назаренка як виконавця дум, але дуже добре що його включили в програму: у залі було яких 90—95 відсотків людей, що взагалі не чули виконання козацьких дум, а особливо молодь, тому саме цю точку програми треба відзначити.

Великий успіх мала друга дія “Катерини”. Ганна Тагаєва — чудова артистка і вона на еміграції, мабуть, таки не має конкурентки. Добра також була Стефа Фодчук у ролі Катерини. Цих дві жінки підкорили переповнену залю цілком.

Повний успіх мала й гамільтонська “Чайка”, хоч вона не мала де танцювати, бо таку велику групу випустити на таку малу сцену, то це те саме, що попутати танцюристів.

Не дуже я вдоволений зі складу виконавців. За винятком Раїси Садової та Елеонори Бербе-нець, — це все артисти старшого чи в ліпшому разі середнього віку. Як мене інформовано, то майже всі наші “ветерани сцени” домагались участі в концертах, бо їм, як заслуженим діячам культури, “належить” представляти українську культуру на сцені”. Признаюсь, що я особисто домагався, щоб у програму були включені молоді виконавці — Р. Садова, Е. Бербе-нець та інші. Дуже можливо, що вони й не виступали б. До речі, Е. Бербе-нець включено в склад виконавців просто таки за день-два перед концертом і в друкованій програмі її імені нема. Знаю також, що включення в число виконавців Бербе-нець домагались і інші особи.

Я дуже шаную ветеранів мистецтва, віддаю їм належне, але якщо старші артисти не розуміють, що “все йде, все минає”, а молоде має прийти на їх місце, то значить щось не гаразд. Підготовка належної зміни в усіх ділянках нашого життя є дуже поважною й відповідальною справою і нехтувати нею не можна. Розумію труднощі, які мав КУК, зокрема О. Глібович, яка відповідала за організацію концертів, але часом треба піти й на конфлікт з деким. Тільки дві молоді співачки на цьому концерті, які, врешті, попали в склад виконавців під тиском збоку, не дуже то добре свідчать про моральний стан театрального життя нашої громади.

Репертуар концерту? Не цікавий. Більшість творів співані-переспівані десятки разів у Торонті, а сотні й тисячі разів взагалі. Складається

враження, що добирались виконавці, а не репертуар, а виконавці співали, що хто хотів. Ось приклади: “Ой у полі тихий вітер віє”, “Дощик” і “Чом, чом не прийшов”, “Синя чічка”, дует “Лугом іду, коня веду”, “Гандзя” (двічі: раз на бенкеті, а вдруге на концерті) і т. д. Якщо скажу, що я чув “Гандзю” найменше 300 разів, а з того в Торонті 50, то це не буде перебільшенням. То невже треба було аж два роки підготувати Тиждень Української Культури, щоб дати мені “приємність” слухати її ще й 301-ий та 302-ий рази? Все це чудові твори, які можуть зробити честь музиці першого-ліпшого європейського народу, але Бога бійтесь і дайте ж щось свіже!

Категорично засуджую виконання в програмі Тижня таких творів, як “Лугом іду, коня веду”. Знаю, що навіть багато читачів “Нових Днів” будуть дуже гніватись на мене, але все таки я в цьому творі не бачу нічого: ані ідеї, ані досконалості чи оригінальності музики, ані української душі. Що це за вибір і хто за це відповідає? Цей дует нагадує мені не мистецький твір, а засмальцьований (без жодного блиску!) фрак на районного масштабу аматорові. Невже ж не можна було порадити Чернякам взяти інший твір з такої великої нагоди, як перший Тиждень Української Культури не лише в Торонті, а й на всьому континенті?

Культура виконання? Різна. Навіть дуже різна. Та зробимо знижку на убогі еміграційні умови й повторимо: усе гаразд, бо нічого винятково поганого не було. Говоритиму тільки про те, чого навіть в еміграційних умовах можна було б уникнути. Скажу хоч пару слів про культуру мови виконавців. Я вже бачу, як багато читачів хмуряться: ти пиши про голоси, а не про культуру мови! Це ж співачки, а не мовознавці! Мовознавець — одне, а культурна людина, артист, що правильно вимовляє (бодай це!!!) тексти — інше. Що ж я почув на концерті у програмі Тижня Української Культури? Некультурну мову!

Ініціатор Тижня Української Культури — голова КУК (Торонто) д-р М. Мищик (зліва) і танцювальний колектив «Чайка» (Гамільтон).

Мушу зробити відступ у царину мовознавства. Є в мовознавстві термін: африката. Африката — **один** (підкреслюю це слово!) звук, складений з двох звуків. Африкат в українській мові чотири: ц (утворена з т і с), ч (утворена з т і ш) — обидві глухі, дз (утворена з д і з) і дж (утворена з д і ж) — обидві дзвінкі. Африкати збагачують звуковий склад нашої мови. Викинути їх — значить збіднити мову, себто не збільшити нашу культуру, а зменшити. Чи ж для цього влаштовано Тижень Української Культури? А от молода співачка Е. Бербенець співала не “Гандзю”, а “Ганд-зю”, вона хлопців “у садочок не принаджувала”, а “принад-жувала”. А в залі було майже половина молоді, яка вчиться в наших школах, на курсах українознавства, в університетах. Отож у школах їх вчать, а на Тижні Української Культури “розучують”! Чи ж для того Тижень влаштовано?

Творці концерту української пісні й танцю: Іраїда та Петро Черняки.

Чи можна обвинувачувати Е. Бербенець? Ні, бо вона молода, виросла на чужині, доброї школи не мала. Але треба обвинувачувати організаторів концерту, що вони випустили артистів на сцену без перевірки. А чому б не влаштувати було так званий громадський перегляд концерту? І на ньому перевірити все: і репертуар, і техніку виконання, і одяги, і все, все, аж до освітлення включно? Якби, наприклад, мені доручили організувати подібний концерт, то я б ніколи не зважився взяти на себе повну відповідальність, а скликав би найменше пару десятків різних людей і такі солідно з ними порадився б.

Та найдужче заболіло моє серце, коли на сцені появився чоловічий хор “Прометей” під керівництвом С. Гумініловича. Справа в тім, що пані О. Глібович заповіла перед виступом хору, що СіБіСі (державна радіомережа) весь концерт записує для передачі його в Україну, тому хор вирішив змінити програму і виконати такі твори, які більше б цікавили слухачів в Україні. При цих словах мене пройняла думка: а чому в концерті не бере участі один із стовпів хорового мистецтва, людина, яка створила новий етап у нашому хоровому мистецтві — Нестор Теофанович Городовенко, який так близько від Торонта — у Монреалі? Не вірю, щоб п. Гумінілович не постукався своїм місцем Несторові Теофановичу. Я навіть певен, що він вважав би честю для себе щоб його хором з такої нагоди диригував такий заслужений, відомий не тільки всій Україні диригент, організатор і мистецький керівник відомої цілому світові “Думки”, яка по-

лонила серця мільйонів слухачів не тільки в СРСР, а й у Західній Європі.

Мені можуть закинути, що я оминаю О. Кошиця. Ні, я розумію, що Олександр Кошиць завжди матиме своє місце в історії нашого хорового мистецтва, але на ньому життя не зупинилося — Нестор Городовенко створив новий етап у нашій хоровій культурі. Очевидно, що й на ньому життя не скінчилося, але сьогодні навряд чи можна говорити про створення в Україні чогось такого, що відкинуло б Нестора Городовенка в “пралісі історії”. Та якби й так, то в культурному світі прийнято шанувати живих творців історії також.

Якщо Нестор Городовенко, скажемо для прикладу, з якоїсь причини не міг би приїхати до Торонта, то личило б мати його привіт, який би був переданий в Україну через мережу СіБіСі. Якщо б з якоїсь причини не було й цього, то якби то було гарно, якби диригент хору “Прометей” виступив і сказав приблизно так: “Дозвольте від Комітету Тижня Української Культури й хору, а також від усіх слухачів висловити наш жаль, що між нами сьогодні (з таких і таких причин) нема одного з найвизначніших наших диригентів нашого часу, колишнього диригента славної капелі “Думка” Нестора Теофановича Городовенка. Комітет Тижня Української Культури вислав йому від імені нас усіх таку телеграму...”

Цих кілька слів були б не тільки доказом великої людяності й високої моралі нашої громади, а ще й великим політичним осягом, бо Україна Нестора Городовенка знає (особливо ті, хто нашим Тижнем цікавтимуться) і це мало б багато більший вплив, ніж розкидання летючок по вулицях міст Канади.

Оце таке. І оце стільки його. Найбільшою кривдою було б мені, якби хтось подумав, що от, мовляв, обминули центровиків, не закликали їх до участі в організації Тижня, то Волиняк тепер і прискіпується до всього. Нагадаю ще раз, що дуже багато перепадає в “Нових Днях” таки моїм “східнячкам”, а найбільше мені самому. Справді, назвіть мені хоч один часопис на еміграції, у якому б так не тільки критикували, а таки лаяли і ображали редактора, як мене в “Нових Днях”. Я ще ніколи не відкинув жодної критики чи лайки на себе. Згадайте хоч би “похвали” славнозвісного Юрія Косача, які він висловив мені у моєму ж таки журналі.

Ні, тут справа в іншому: ми, центровики б то, просто звикли до “іншого стилю”. Ми просто хворіємо, як “воно щось не таке, як треба”, і яким те “воно” могло б з успіхом бути. Щоб таки переконати, що я критикую не тому, що “нас там не було”, дозволю собі зацитувати із “Щоденника” покійного Аркадія Любченка, цього справжнього центровика-хвилювіста:

“Будинок Нац. Культури (“Просвіти”). Збори, присвячені пам’яті Петлюри. Призначено о 10.30, а початок о 12.30 (хахли!). Нагорі, — виставка, бідненька, погано систематизована і блідо оформлена (хахли!). Потім панахида в залі... Далі — замість доповіді про Петлюру (не встиг-

ли погодити тез) виступ із спогадами про нього колишнього козака, що особисто кілька разів зустрічався з отаманом. Говорить тихо й поганою українською мовою (хахли!). Нарешті — концерт. Хор під керівництвом Ст-го, сольоспіви... все блідо, сіро, бідно. Нема у нас сил, нема людей потрібних, нема достатньої культури...

...Який справді нещасливий мій народ! Тільки розвиднятись йому почало — і одразу ж темні хмари насунули. А Житомир? А той постріл? Ех, хахли!..” (А. Любченко. “Щоденник”, стор. 45. В-во “Нові Дні”, Торонто, 1951).

Так записав А. Любченко під датою 24. 5. 42 р. А другого дня записує таке:

“Вистава “Марусі Богуславки” в колишньому театрі “Березіль”. Безпорадність, безкультурність, найгірше провінційальне аматорство. Якщо не вернуться згодом наші театри ім. Шевченка (“Березіль”) та ім. Франка з большевії, — театральна культура наша на кілька років геть западе”.

Бачите гостроту вислову? Навіть кількратно хахлами обзиває. Ану я написав би: “Ех, галичмони!” Чи не довелось би мені тікати не тільки з Торонто, а навіть з Канади? А за “хахли”, то ніхто й не пікнув: “хахли” тому, що розуміють Любченків біль і правдивість обвинувачень, то мовчать, зціпивши зуби, а “галичмони” тому, що “так вам, іродовим східнякам, і треба!..”

Та я цією цитатою хочу звернути увагу читачів не на “хахлацько-галичмонську” політику, а на те, що українська політична еміграція, щоб справді прислужилась своєму народові (тільки для цього вона й існує!), мусить день-у-день рости, крокувати вперед, збільшувати свою куль-

туру. Сьогодні вже на “халтуру” місця нема — на примітивні “імпрези” чи “політику” людей не заманиш. Якщо ж тільки є найменша надія на щось більше, на щось культурніше, то народ валить так, що й найбільша зала всіх не вміщує. Так було й на нашому Тиждні. І коли я й критичну дещо, то лише тому, що Тиждень є винятково важливим і якісним починком. Такий почин вартий уваги, і похвали, і щирої, одвертої критики.

На жаль, на цьому перерву. Вибачте, дорогі читачі, але не забувайте, що в січні і Різдво, і Новий Рік, і для Докії Гуменної трошки місця мушу дати, і прощально-зарікально-вирікальну статтю нашого визначного критика В. Чапленка видрукувати мушу (Але не тіштеся ті, що бояться критики, як нечистий ладану, бо я сподіваюсь, що Василь Кирилович тільки жартує, а колись таки “критикне” ще й живих, а не тільки мертвих!), і Блаженніший Митрополит Іларіон наше славне місто відвідав, і вчительська конференція українських шкіл при православних церквах відбулася, і відкриття нової дуже поважної установи — інститут св. Володимира! — відбулося, ну, а щось же ще й “неутральне” в цьому числі мусить бути (свято ж таки Бог дав!), — то як це все вмістити в одному числі, як “Нові Дні” мають тільки 36 сторінок?.. Тому, щоб не образити організаторів Тижня, — вони ж таки напрацювали, напрацювали! — треба розглянути всю його програму, щоб цим розглядом бодай піддати думки для обговорення. Ось тому я й змушений написати:

ЗАКІНЧЕННЯ В ЧЕРГОВОМУ ЧИСЛІ.

Знайомому перекладачеві

Із різних мов —
Із грецької,
Із гінді, із турецької,
Із чеської і перської,
Із польської і сербської,
З усіх, — які лиш є,
Він пе-ре-кла-да-є,
Хоч мов не зна:
Ні грецької,
Ні гінді, ні турецької,
Ні чеської, ні перської,
Ні польської, ні сербської —
По братику-підряднику,
По словнику-пораднику,
Все ж пе-ре-кла-да-є;
І з цього їсть і п'є,
Ще й декому віддячує...
Він — хоче — мимохить
Перекладе з котячої —
Лиш тільки
Заплатить!

(«Літературна Україна». Київ. 1. I. 62 р.)

ОПРАВЛЕНІ РІЧНИКИ ЖУРНАЛІВ “НОВІ ДНІ”

Кожен річник окремо, гарна полотняна оправа із золотим тисненням, разом 432 сторінки друку.
Ціна за річник 5.00

ГАРНИЙ ПОДАРУНОК ДІТЯМ

“СОНЯШНИК” ШІСТЬ РІЧНИКІВ

оправлені у три великі книжки

(у Кожній по 440 сторінок тексту):

1. За 1956 і 1957 роки — ціна: 5.50 дол.

2. За 1958 і 1959 роки — ціна: 6.50 дол.

3. За 1960 і 1961 роки — ціна: 6.50 дол.

Купіть ці три книжки і позбавитеся клопоту: що дитині дати прочитати, чи що їй прочитати, бо

● У цих трьох книгах знайдете відповідні матеріали на кожен пору року, на кожне політичне чи релігійне свято.

● У цих трьох книгах знайдете матеріали з історії та географії України.

● У цих трьох книгах знайдете твори найкращих сучасних дитячих письменників і письменників-класиків.

● У цих трьох книгах знайдете багато добрих ілюстрацій майже до кожного твору. Обкладинка кожного числа видрукувана у двох кольорах.

Книжки гарно оправлені в полотно, із золотими витисками.

Замовляти в “Нових Днях”.

МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН У ТОРОНТІ

5 — 8 грудня в Торонті відбувався з'їзд духовенства й мирян Східної Єпархії Української православної церкви в Канаді. На цей з'їзд, як і завжди, запрошено Його Блаженство Митрополита Вінніпегу і всієї Канади Іларіона. Усе українське православне Торонто майже тиждень перебувало під знаком цієї події.

Закриті наради духовенства Єпархії відбувалися 5 й 6 грудня, 6 грудня від полудня відбувалася вчительська конференція українських шкіл при православних парафіях, а 7 грудня відбувся єпархіяльний з'їзд духовенства й мирян, на якому заслухано такі доповіді: Слово Блаженнішого Митрополита Іларіона, інформативну доповідь Високопреосвященнішого Архiepіскопа Михайла (про Східню Єпархію й недільні школи), доповідь голови консисторії о. прот. Т. Ковалишина про господарські та фінансові справи церкви, доповідь о. прот. В. Федана (Гамільтон) про працю з українською православною молоддю, доповідь проф. В. Іваниса про стан і працю українських шкіл при парафіях Східної Єпархії, доповідь д-ра П. Смильського (Гамільтон) про Український Інститут св. Володимира, інформації про стан окремих парафій, перевибори Єпархіяльної Ради тощо.

У неділю вранці відбулась візитація Блаженнішого Митрополита Іларіона в катедрі св. Володимира (офіційна зустріч під церквою, архієрейська Служба Божа, проповідь, привітання Архiepіскопа Михайла тощо). По Службі Божій відбувся обід на честь великого гостя, на якому Блаженніший Митрополит сказав доповідь на тему: "Розвиток Української православної церкви в Канаді". У доповіді Владика згадує заснування нашої церкви, відзначає її 45-ліття (заснована в 1918 р.). Церква тепер має багато гарних храмів, 4 інститути, у яких виховується українська молодь: і-т ім. Петра Могили в Саскатуні, св. Івана (колишній ім. М. Грушевського), в Едмонтоні, новостворений ім. св. Володимира в Торонті і колегія св. Андрія у Вінніпезі. Колегія тепер об'єднана з Манітобським університетом і є поважною установою університетського типу. Сьогодні колегія є єдиною українською православною богословською школою в цілому світі. "Найпекучішим завданням нашим, — говорить Владика, — здобути відповідну кількість студентів-богословів. За 13 років існування колегія випустила 43 освічених богословів, з яких 33 висвячено на священників. Тепер стан зі священниками дуже важкий — 4 парафії в Канаді ще не мають священників".

Дуже докладно розглядає Ватиканський собор. "Ватиканський собор, — каже Владика, — багато працює, бо Рим багато загубив, відірвавшись від нас (від православних), і тепер мусить доганяти". З великою пошаною говорить про покійного Папу Івана 23-го. Митрополит Іларіон вважає його дуже розумним, тактовним, людиною великого серця й розуму. "Як тільки я довідався про смерть Папи Івана, то негайно висловив своє співчуття нашим братам-католикам і передав його католицькому українському Митрополитові Максимові".

У зв'язку з поїздкою Архiepіскопа Мстислава в Рим, яка так стурбувала православних українців, Владика в своїй доповіді чимало сказав і про цю справу. "Я, — сказав Владика, — ціле своє життя служив Господові. Я робив усе, що міг, щоб відновити стару, чисту українську православну церкву. Я за єдність усіх християн світу, але Рим нам завдав багато ран. Ці рани нам болять ще й досі, тому ми ставимося до Риму

дуже обережно". Запевняє, що Рим хоче не об'єднання, а приспання. "Ми ж стоїмо за поєднання, рівного з рівним, а не за підкорення нас Римові". Тут ціла зала встала й влаштовує Владиці бурхливу овацію.

Докладно розповідає про свої зустрічі з католицьким українським Митрополитом Максимом. "Ми з ним розмовляли, як брати", — каже Владика. — "Але коли українські католицькі єпископи запрошували нас на Ватиканський собор, то ми, українські православні єпископи, закликали їх повернутись до своєї матірньої української православної церкви... На цьому ми й розійшлися і на цьому я стою, стою і стоятиму, бо так ухвалила нарада єпископів українських православних церков на чужині і я не маю права цю ухвалу ламати". Тут знову всі встають і влаштовують Владиці другу овацію.

Запевняє, що відмовляв архiepіскопа Мстислава від поїздки в Рим, бо це було б "зламанням нашої постанови", що навіть писав йому про це, як архiepіскоп Мстислав повернувся з Вінніпегу до США. Тому Владика рішуче заперечив усі погослови про свою солідарність з Владикою Мстиславом. "Усі повідомлення в "Свободі" з цього приводу неправдиві, односторонні. Я розмовляв з Владикою Мстиславом, але не про те й не так, як про це подано в "Свободі".

Розповідає також, що Митрополит Іван (США) написав йому, що Владика Мстислав не брав у нього благословення на свою поїздку до Європи і що Українська Православна Церква у США в скорому часі матиме свій Собор.

Владика каже, що він батько всім священникам. "Не тільки тому, що я митрополит, а й тому, що я найстарший між ними — мені 82 роки вже!" Не зважаючи на свої літа, Владика промовляв бадьоро, енергійно. Його промова кілька разів переривалась оплесками, оваціями.

"Важливо донести свою молодість до кінця, — говорить Владика. — І ми всі повинні цього прагнути". Справді так: Блаженнішому Митрополитові Іларіонові міг би позаздрити не один юнак...

Увечері того ж дня в залі катедрі відбувся концерт на честь Митрополита. У концерті взяв участь хор катедрі св. Володимира під керівництвом Юрія Головка, солістка Ліда Головка, яка особливо добре виконала арію матері із Аркасової опери "Катерина", і бас-баритон А. Сорока, який також проспівав три пісні.

На початку другої частини концерту Архiepіскоп Торонта і Східної Канади Михайл прочитав добре опрацьовану доповідь на тему "Сучасний атеїзм". Владика розглянув атеїстичні течії з найдавніших (ще з передхристиянських) часів аж до сьогоденного атеїзму в СРСР.

Концерт пройшов з повним успіхом, хоч публіки було вже не багато: люди потовпились за кілька днів, а до того ще й погода не була сприятлива.

КОНФЕРЕНЦІЯ ВЧИТЕЛІВ

За браком місця про конференцію скажемо коротко. Заслухано три доповіді:

1. о. М. Дебрин (Лондон): "Співпраця батьків і школи". Доповідь цікава, змістовна, бо о. М. Дебрин — колишній учитель і ще кілька років тому, сам працював у канадських школах, тому він мав що сказати.

2. Віра Ліщина: "Вивчення історії та географії в 3-й і 4-й класах за читанками "Київ" і "Лани". Пані Ліщина поділилась своїм досвідом у цій справі, фактично довела, що в третій і четвертій класах неможливо й непотрібно вводити в програму історію й географію України як окремі предмети, що деякі недосвідчені вчителі намагаються робити. Доповідь була цікава й корисна.

3. М. Муха (Торонто): "Труднощі навчання на курсах українознавства". Доповідач докладно зупинився, на тому, що учні часто не хочуть вчитися, більшість батьків не контролює своїх дітей. тому вчителі мусять намагатися унаочнювати своє викладання, щоб цим зацікавити учнів. Поділилась досвідом курсів у Торонті з унаочнення викладання географії України: виготовлення спеціальних карт, праця учнів над німими картами, складання діаграм тощо. Це значно допомогло в навчанні.

Конференція також заслухала звітні доповіді голови Шкільної Ради Східної Канади проф. В. Іваниса та Т. Хохітви. Звіти теж були добре опрацьовані. Виявилось, що голова Шкільної Ради за рік об'їхав майже всі школи. Стверджено також значне збільшення кількості учнів по всіх школах.

На жаль, конференція мала мало часу (лише один день праці), бо священники, які часто-густо є і вчителями або завідувачами шкіл, були зайняті на священничих надарах. Треба буде обмірковувати питання про те, щоб учительські конференції скликати не в час спархіяльного з'їзду, а раніш, щоб мати бодай два повних дні праці. Це конче потрібно, бо в школах є чимало не зовсім досвідчених учителів і їм треба допомогти. Треба усвідомити, що нема таких підручників, які б самі вчили учня, і нема таких метод, які б без умінь їх застосувати і без бажання учня (вірніш, без бажання батьків учня!) перекладали зміст підручника в його голову. Учитель мусить добре знати матеріал і мусить уміти подати його учням так, щоб їх і зацікавити і влегшити засвоєння його. Вчительські конференції мусять учителеві допомогти в цьому.

Загалом ж, конференція пройшла успішно, по діловому. Частинно участь у ній узяв Архиспископ Михайл. Владика ж Іларіон тільки поблагословив її працю.

Конференція переобрала Шкільну Раду в такому ж складі, як вона була й цього року: проф. Б. Іванис — голова, Т. Хохітва — секретар, митр. прот. Д. Фотій, А. Ліщина та К. Сакалюк — члени.

Купіть ці книжки!

1. Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Про цю книгу див. у "Нових Днях" за листопад 1960 р. на стор. 23.

Ціна її: для передплатників "Нових Днів" — 2.00 дол., а для всіх інших — 2.50 дол.

2. "НОВИЙ ОБРІЙ", ч. 2, альманах, присвячений 10-річчю масового українського поселення в Австралії.

В альманасі є багато цікавих і дуже різноманітних матеріалів.

Ціна за примірник — 1.50 долара.

Обидві книжки замовляти в "Нових Днях".

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх клас українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

БУКВАР

Дев'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

2. Петро Волиняк

БАРВІНОК

Читанка для 2-ої класи

П'яте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

3. Петро Волиняк

КИЇВ

Третє видання

Читанка для 3-ої класи

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

4. Петро Волиняк

ЛАНИ

Читанка для четвертої класи

Третє видання

Ціна: у Канаді і США — 1.25 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

5. Петро Волиняк

ДНІПРО

Підручник з історії української літератури і хрестоматія.

Єдиний на еміграції підручник такого типу.

Книжка ілюстрована.

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

6. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (Фонетика й морфологія).

Видання друге.

Підручник пристосований до українських еміграційних шкіл (багато прикладів і завдань).

Сьогодні — це єдиний підручник з української мови на еміграції.

Ціна: у Канаді і США — 1.70 дол.,
в Англії — 10 шіл., в Австралії — 12 шіл.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (синтаксис)

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол. В Англії — 10 шілінг., в Австралії — 12 шілінг.

8. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Підручник багато ілюстрований, фотами, картами, та схемами, стисло написаний, має багато вправ і завдань для самостійної праці учнів, гарно видрукуваний на доброму папері.

Ціна: у Канаді і США — 1.60 дол.,
в Англії та Австралії — 12 шіл.

Замовляти в "Нових Днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

Родинний альбом

(Продовження)

А коли пригадати, що основне зайняття Дів це панування над диким звіром, що вона йому на-казує, та коли пригадати стародавнє слово *дивий* звір, що й означає *дикий* (Дивись словник Грінченка), то запахне аж старокам'яним віком, де дикий звір був святістю, дивом. Коли логікою не втнемо, то відчуваємо за її стіною в цих однакових словах уявлення наших палеолітичних предків про Велику Матір людей і звірів Діву, яку треба просити, щоб послала «дивого» їм на поживу. Вона ж — прародителька й прототип усіх дивих у звіриній та людській формі... І вона ж — просто «дівчина на виданні», як показує вираз «дивьї смотринь», звичай у росіян влаштовувати на Водохреща оглядини дівчат^{15А} на виданні.

А скільки похідних у нашій мові понаростало від цього кореня! І то в найрізноматніших значеннях. Ось мала жменя слів.

Насамперед, ще раз згадаймо слово *дівер*, бо воно — уламок родової назви, затримане в значенні «брат чоловіка жінчиного», а первісно — «член роду Дів». Чи може й «Дівер», подібно на «Товар».

Інші слова родинної номенклатури пройшли велику еволюцію й походять уже напевно від патріархального «Дия» (Зевса, значить), вони тепер у щоденному вжитку.

Дід — одне значення: «бог». Приспів у гаївках «Ой, Дід-Ладо»... чи навіть «Ой, Див-Ладо...» — це ж звернення, закликання родового предка-божества. Друге значення — найстарший член роду, патріарх.

Дідько — предок, мітична істота предка-опікуна, що живе в домі на горіщі.

Деда — тато, архаїчна форма. Відповідає англійському *dad* (дед, деді) — тато.

Дядько — кожен старший чоловік у селі (колись — роді) — дядько для молодших, себто брат матері. Подібність цього слова до слова «дід» «дедя» пригадує нам ті часи, коли членами роду були тільки сестри й брати (а не чоловіки й батьки дітей). Брати-дядьки відігравали роль опікунів, вихователів дітей, а також і проводирів у всіх зовнішніх стосунках з іншими родами. Можна навіть навести один історичний приклад: Володимира Великого виховав дядько його Добриня. Це було в дусі стародавньої традиції.

Можна навести й кілька дієслів. Слово *давати*, *дати* має наказову форму *дай!* Але ж це звертання-приспів у колядці: «Ой, Дай Боже!», а стара форма — «Ой, Даждь Боже», що і є ім'я бога Даждьбога. Це і є обов'язок та здібність опікуна, що до нього звертаються. Дия, чи «перекручено» Даждьбога. Дайбога. — подавати усякі блага.

Зв'язок із цим самим божеством легко можна побачити й у словах *дивитися*, *дивуватися*, до-

їти, діяти і в іменниках *діти*, *дитина*. Діти ж приходять від тотему, від опікуна, від Дия, від немирного джерела, нарешті, від Бога... Чи не досить прикладів?

Не бракує й на означення «нечистої сили», але як на те. *Діва* в жіночій постаті сюди не замішана, вона завжди подайниця всього доброго, вона — Берегиня, оберігає. Дів же у «Слові о полку Ігоревім» має якусь похмуру, недобру славу віщуна нещастя. «...Збися Дів, кличть верху дерева...» ...«Уже вержеся Дів на землю...» Десь на дереві сидить той Дів і тільки чекає, щоб кинути на землю та накоїти лиха.

У наших казках є птиця. Див-птиця, що все бачить і все знає. А то є ще й див-дерево. Існує легенда, що чорт робив горілку з див-дерева.¹⁶

Є й приказки, що натякають про якусь справжню істоту, про Дива. «Щоб на тебе Див прийшов!» «Дій його честі!» «Дій його батькові!» (Словник Грінченка).

Тут треба додумуватися, що цей Дів. Дій, Див — представник ворожого племені, а ті ж боги завжди для нас злі. Чи може вже його принесли готовим, виробленим якась хвиля, скажімо, з Ірану?

Бо все ж таки наша Діва заходить у глибини тих прачасів, коли творилися жіночі материнські божества, чи вірніше всесвіт-жінка, що в ній вмішувалось усе усвідомлене людиною. Тоді ж творилась і назва цього божества (звіра), що мала вигляд *Діва*, *Діо* — і *Тіо*, тео тощо. Один із основних шумерійсько-асирійських мітів розповідає в образах про зміну матріархату на патріархат. Зміна не проходила без боротьби. Коротко — так:

Молодий бог Ваал (Мардук, інше ім'я) постав на старе божество *Тіамат*, жінку-чудовисько. Точилася велика битва, аж доки Ваал не переміг. Тоді він почав упорядковувати світ: роздер *Тіамат* навпіл, з одної половини зробив небо, а з другої — землю. (*Тіамат* — як всесвіт). Аж ось коли з'явилася людина: її боги створили з божої крові, змішаної із землею, «щоб установити обслугу богів і побудувати храми».¹⁷ З цього міту видно, яке глибоко старовинне було це материнське божество. Воно вже існувало й старілося тоді, як взагалі не було впорядкованого світу, а була хаос-Тіамат, що сама з себе народила перших богів...

Так само й Зевс бореться з доолімпійськими богами-титанами, а жіночі божества допомагають титанам проти Зевса. Ось одна титанка, жінка Океана, *Тетіс* (*Tethys*). Вона має 41 дочку і всіх їх тут можна б перелічити, їх імена відомі. Чи не справжня картина великого доісторичного матріархального роду?¹⁸

От і Аполлон вже відразу в день свого на-

родження убиває багатоголове жіноче божество, драконицю Пітон (Piphon).¹⁹ І ще одна жінка-дракон, дочка Гаї, звалась вона *Тіфон* (Turphon).

Все це — удягнені в свої тотемні одяги жриці Матері Богині, що не так то легко, видно, здавали свої позиції перед патріархальними порядками та божествами.

Ледве помітна подібність цих жінок-чудовиськ у вигляді й імені вимагає думати, що це — відгомін якоїсь драми, що відбулася в одному певному центрі й що її рознесли потім по нових осередках наступні покоління невмирущого людства. Також наводить на цей здогад дивовижна схожість словозвуку на означення божества в усьому знаному нам світі. Як і сумерійська *Тіамат*, воно має своє звукове виявлення (крім део, діо та інші) — *тео*.

Тео — у греків Бог. Звідси й *теологія*, *теософія* тощо, що увійшли до нашого словника.

Тау — священне слово і знак (єгипетський хрест) у єгиптян.

Тао — священний бик у Китаї й релігія — *таоїзм*.

Та не тільки на обширі Євразії. *Тео* дуже часто — складова частина назов богів і священних міст Америки. Ось кілька прикладів:

Теотігуакан — місто колосальних пірамід у толтеків (Мексика).²⁰

Глазолтеотл — богиня плодороддя, або «Серце Землі» у ацтеків.²¹

Тіагуанако — «Місто мертвих» (Болівія).²²

Теосентлі — значить «Маїс богів», рослина у Мексиці.²³

І навіть у пігмеїв Вабаг (Нова Гвінея), що ще не вийшли з кам'яного віку, творець світу називається *Таї*.²⁴

Як бачимо, це *тео* універсальне.

Де ж відбулася та драма, що завдала основний удар матріархальній *Тіамат*?

Відповіді не маємо. Бачимо тільки, що Діва Матір не була переможена і дійшла до наших днів, як велике божество сучасного світу.

10. ВЕЛЕСОВЕ КАПИЩЕ

Українська мова особливо багата набором назов для рогатої худоби. Дуже звичайна й хова назва (крім тур, товар, дворіг, корова, теля, теля і т. д.) ще *віл*. Від нього походить дуже багато різних слів, що ведуть у численні розгалуження вже міцно складеного й ускладненого кола ідей.

Розкішне гроно слів показує, яке стародавнє в українській мові звукосполучення В-Л. Так само, як і звукосполучення С-Т-Р, С-В-Р, Т-В-Р, воно напочатку означало, взагалі, звіря, або точніше — «щось волохате», «покрите волоссям». На думку приходять такі слова, як *віл*, *вовк* (старовинне «волок»), *олень*, *білка*, *волос*, *волохатий* і *пелехатий*, *волічка*, *вовна*, *фоліюші* тощо. Хіба ж вони не об'єднані одним змістовим стрижнем, закладеним саме у це «ол, іл»?

І звук В-Л, так само, як і С-Т-Р та компанія, народився у млі предковичності, у надрах великих материнських родів, де всі гуртом, і чоло-

віки, і жінки, полювали на звіря та не знали іншого знаряддя, як камінь, кістка та дерево. Археологія знаходить і досліджує тепер великі родові стоябища, що в них жили роди сестер (у первісному розумінні, — див. попереду, — із огнищами, виробленими знаряддями з кісток та кременю, ба навіть із скульптурою. А мітологія розповідає, що перед олімпійськими богами скотарів були старіші боги, та не одноосібні, а цілими групами, та все названі жіночими іменами: Нерейди (їх 50), Музи (9), Мойраї (3), Грайяї (3), Гесперида, Горгони, Сирени, Евменіди, Еріннії, Фурії, Харити... Все це — колишні назви великих материнських родів. Все це — божества, що керують людською долею, що не підвладні Зевсові, а навпаки, він на них часто із острахом позирає.

У слов'янській мітології теж знайдемо богинь-сестер, що живуть цілим родом та однаково називаються. Саме такі *Віли-посестри*, що були діючими божествами ще не так давно. «І верують в... Віли, їх же числом тридцять сестриць... і мнять — невеличкі — їх богинями і тако кладуть їм треби, і короваї їм молють, коури режуть...» — досить докладно оповідає «Слово некогого Христілюбца» (XI-те ст.) про культ Віл-посестер.²⁵

Сербська легенда малює їх ось як: Віли чи Вілії це молоді дівчата в білотної одежі, з довгим, розпущеним на спині й на грудях волоссям. Вони живуть у горах, на скелях і при берегах рік. Не роблять людям шкоди, а як захочуть, то ще й допоможуть. Невинні й прекрасні істоти. Збирають хмари, готують блискавку й грім. Пророкують людям.²⁶

Це вже олюдинений міт, а тим часом таке саме слово — *вілія* — малює нам ще й іншу картину. Як відомо, *вілією* або *велією* у нас називають Свят-вечір під Різдво (Наприклад, це народня назва, поруч із назвою Свят-вечір, на Київщині у Жашківщині). Глибока й далекоюсяжна традиція цього зимового свята, коли рід зустрічається, збирається докупі: живі й невидимі померлі предки, надприродні істоти у вигляді звірів. Усі відміни роду з'єднуються у одному могутньому піднесенні, такому самому, як і все в цей час у природі. Для дужчого ефекту й самі люди стають на цей час «віліями», себто вбираються у «віліїну» (читай: звіріну) подобу.

Цей драматичний характер свят, коли учасники «перетворювалися» на своїх родових звірів та влаштовували «ігрища й позорища» (представлення-лицедійство), танки — «іграніє, плясаніє і гуденіє», — не раз описані в «поученнях» християнських проповідників та в творах античних істориків, що бачили їх власними очима.

У XII-му столітті архієпископ Лука переслідує «масколюдство» (себто маскарadi). «На Різдво... — докоряє він, — перебираються вовками, лисицями, биками... бігають по місті з запаленими смолоскипами, б'ють у бубни, і кричать, і ревуть голосами різних звірів».²⁷

Те ж саме каже й житіє св. Ніфонта (XII-те століття): «В церковніє празднікі, одні біяху в бубни, друзії же в козице і в сопелі соп'яху, ін-

Якщо це свято такої глибокої давности (ма-
буть із палеоліту!), то й не дивно, що християн-
ським монахам так важко було боротися з ним, та
що довелося пристосувати час свята Різдва Хри-
стового до одвічного поганського. Не диво, що це
й у XX-му столітті на Святвечір-Велію заклика-
ють своїх предків, вовків та ведмедів. Не диво, що
водять козу, вовка, туроня... Не диво, що воли у
стайні цієї ночі розмовляють між собою та про-
рокують майбутнє. Не диво, що саме воли стоя-
ли над малим дитятком Ісусом та дихали на ньо-
го своїм духом, як про те оповідає колядка. Це

У нашій мові є дуже багато різних слів, ви-

17

творених на основі первісного звука В-Л. Лише один перелік їх подає образ добробуту і всілякого достатку. Волос же «скотій бог», а скот це багатство, товар, мінова цінність. Волос — опікун скотини, бог достатку, багатства й торгівлі. Ось кілька слів із цього грона (крім уже поданих):

Воло — пишна шия у вола.

Волосся — множина від слова «волос».

Волокно — у ткацтві.

Веле-повеле — дуже помалу, «по-волячому».

Волати — кричати, ревіти. «Заволав не своїм голосом».

Вила — приладдя в скотарстві.

Вельми — дуже.

А ось і нові патріархальні поняття, що їх у материнському ладі-суспільстві не було:

Володіти. — Поки ніхто нічим не володів, бо все було родове спільне, то й цього слова не було. З установами нової структури суспільства витворилось і нове слово, а воно таке саме, як і центральний образ цієї доби.

Влада — вже є патріарх, володар.

Володар — носій влади, той, хто має виключні права, тільки йому приналежні.

Волхв — жрець Волоса, чарівник.

Вельможа, вельможний — інша назва володаря та його прикмети.

Власний — нове поняття цієї доби. У материнському роді власності не було.

Волость — адміністративно-територіальна одиниця в наш час. Первісно: «територія, де проживають члени тотемного об'єднання волів». Очевидно, було дуже поширене прізвище, що стало аж загальним іменником. Пізніше — «та територія, що під владою володаря-патріарха». У наші часи — район. Остання назва, «район», уже цілком витиснула «волость».

Воля — позитивне поняття, у протилежність до «неволі», рабства. Як помічаємо, усі слова в гроні В-Л позитивного, доброго значення.

Вал — можливо, те саме, що в нас тепер *обора* — вал-рів навколо для оберігання худоби. Наводить на таку думку англійське слово *вал* (wall) — стіна. Перші міста в теперішніх пустелях Середньої Азії (масаретські) це й були високі стіни-вали; у їх середині скотарі тримали свої череди, а по боках вони мали свої житла, що дверима були в середину «міста». Такі міста розкопані зовсім недавно, і такі «квадратові вари» описані в перському збірникові гімнів, *Зенд Авесті*.¹²

Велет — людина могутого складу й фізичної сили понад звичайні людські норми. Пригадується тотемний «Великий Брат», прототип звичайних осіб і подавець добра, а також обжинковий слов'янський Волотко («Волотку на борідку» залишають останніх кілька незжаних колосків).

Велетень — варіант слова «велет».

Великий — походить з цього ж куца.

З назв місцевостей відразу приходять на думку одна з областей України, а саме *Волинь*. Саме на Волині у назвах залишилися сліди численних тотемних родових груп з різними назвами дворога: там же й р. Стир, і місто Бужськ, а як

краще приглянутися, то напевно знайдеться й більше.

Велеснево — село в Галичині. Слідів культу Велеса в Галичині занотовано чимало, вони вже тепер просто звичай і повір'я. На Святвечір на покуті ставлять два хліби: Василь (Велес) і Маланка (Лада). Перше теля на Лемківщині віддавали Велесові біля Перунового багаття й там з'їдали. Повір'я: чоловік із густим волоссям на руках, грудях та спині (де в чому подібний на Велеса) буде багатий...¹³

Вілія — доплив Німану, Білорусія. Так розкинується вчений здогад, що слово «вілія» латинського походження. Ось вам народня етнографічна назва річки й, очевидно, роду Вілія слов'янського, сестринського українцям, народу.

Навіть у невеличкій кількості поданих тут прикладів можна помітити, як тотемне «волохате» божество перетворюється на людину. Воно ще в шкурі та масці «волохатого й рогатого», особливо, як надходять великі родові свята та учти. Одначе, ці шкури й роги та маски дедалі стають лише додатком до одержі, амулетами, прикрасами, значками тощо. Само тотемне божество вже — найдосконаліша людина, охоронець, патрон.

Ось як уявляють його на Гуцульщині. «Волос це стрункий красень з довгим, нижче пояса, волоссям, в козушку догори вовною, з калитою (шкіряною торбою) на лівому боці, з чересом (широким подвійним шкіряним поясом). В калиті у нього матеріальні багатства, а в чересі — духові блага. Кого наділяв багатством — сипав із калити дари (звідси приказка: «За сиротою і Бог з калитою»). А кого хотів зробити поетом, музикою, любомудром, тому з череса діставав духові дари. На небі мав Волос своє велике господарство, — череди, пасіки, ткацькі й ганчарні майстерні, вари небесний мед... Був він зразковий господар».¹⁴

Уже згадували ми, що віщий Боян — внук Велесів. Як внук цього добродайного діда, Боян успадкував від нього поетичний та співочо-музичний талант. Український дослідник Б. Кравців,¹⁵ розшифровуючи постаті «Слова о полку Ігоревім», звернув увагу на те, що вдача слов'янського Волоса надзвичайно подібна до вдачі грецького бога Аполлона. Аполлон — також бог достатку, охоронець худоби, бог поезії, співу, лікування і, взагалі, всього доброго для людей. Він — Феб, бог сонця. Дослідження Б. Кравцева відкрили дуже цікаву річ. Виявляється, що Аполлон це — перекручене на грецький лад Волос. Зрозуміти це допомагає табличка:

pellis (лат.) — шкіра.

vellum (лат.) — руно.

fell (нім.) — руно.

fleece (анг.) — руно.

pell (анг.) — шкірка.

fell (анг.) — шкіра з шерстю.

pelz, filz (нім.) — фільт, фетр.

felt (анг.) — фетр.

Порівняймо з нашими рідними словами: *волохатий, пелехатий, фолюші* (сукновальня).

Перед очима встає образ якогось звіря, або одягненого в звірячу шкуру його представника.

Чи можна сполягати на перелічені слова, подібні до українських, вишукуючи значення назви грецького бога? — поставмо собі скептичне запитання. Але ось і в римському пантеоні божеств є свій Волос-Аполлон. Зветься він *Палес* (*Pales*) — бог скотарства у ранніх римлян.¹⁶ Та й сама Італія це «країна телят», та й назов місцевостей цього ж звучання у Італії на бракує. Приклади: *Волсіні*, *Волтерра*, *Волкан*, *Вулчі*.

Звідки взявся Аполлон у Греції? Про це докладно розповідає міт. Аполлон Хрізокомос (значить: «золотоволосий») прибув до Греції із Гіпербореї, із «щасливої північної країни богів»¹⁰, де він мав свої безсмертні отари овець та череди дворогів. Аполлон так був прив'язаний душею до країни свого походження, що рік-річний одвідував свою милу та любов гіпербореїську рідню. Прибував він дуже пишно — у колісниці, що її везли лебеді. У грецькому місті Дельфах збудували йому храм, а він і той храм відіслав до Гіпербореї.

Опікун свійської худоби, Аполлон також і бог вовків, бо вовки йому присвячені. Адже ж мати його Лето, як оповідає друга легенда, прибула із Гіпербореї, як вовчиця. Коханець її Зевс, оберігаючи Лето від гніву Зевсової дружини, Гери, обернув Лето на 12 днів у вовчицю, і ото вона вовчицею прибула з Гіпербореї до Делосу й там народила Аполлона та сестру його Артемиду. Ми вже знаємо, що це означає — перетворитися на деякий час у звіря. Це значить, що маємо справу із тотемними містеріями і що Аполлон по материній лінії походить із тотемної групи волохатого вовка, який потім трансформувався у пожиточнішу тварину — вола, велеса.

Друга легенда каже, що Лето прийшла до країни вовків Лікії (в Малій Азії) і там народила своїх двійнят. Третя легенда оповідає, що Лето з народженими вже Аполлоном і Артемідой прийшла до Лікії у супроводі охоронців-вовків. До цього треба додати, що в Лікії слово *лада* означало «жінка»,¹⁷ а звідки висновок, що «Лето», це й є «зіпсоване» «Лада». Вірніше, висновків більше і вони далекосяжніші, бо заводять у глибину матриархальних родів із жіночим божеством (Ладою) на чолі, із вовчим тотемом, коли мати роду перебиралась у вовчицю, коли ще не було розчленування на відомі атичним письменникам народи, а всі ці слова й поняття творив спільний всім пранарід у якійсь спільній прабатьківщині Гіпербореї, що була на північ від Греції... Сам Аполлон також міг обернутися на вовка. З усього видно, що країна та була багата на вовків, і що там, взагалі, аж кишіло всілякою дичиною.

Де саме ця Гіперборея була? Може нам хоч трохи допоможе збагнути це біографія Артеміді. Як і елегантний Гіпербореос Хрізокомос, так і Артеміда міцно пов'язана з північним Причорномор'ям. Ми вже знаємо, що вона іменувалась у таврів Діва Тавропола, Тавіті у скитів... Це була богиня приручення худоби, володарка дикого звіря; оленів, ланей, левів, ведмедів, гусей, лебе-

дів... Вона й сама зображена часом у образі лебедиці. Вона — господиня рік, гір і лісів... Але найчастіше зображують її, як діву-мисливицю із собаками, а це значить, що біографія її сягає глибоко в часи палеолітичного мисливства.

Так от же численні легенди, зв'язані з Артемідой, оповідають про перенесення її культу до Греції ззовні. Одна з них — її просто викрав (статую її) і перевіз до Греції брат Іфігенії Орест. Також і Геродот¹⁸ оповідає про країну Гіперборею, що лежить десь за Скитією. Ото аж ізвідти висилали гіпербореїці жертвенні дари для храму Артеміді у грецькому місті Делосі. Дари ці — колоски — були загорнені в пшеничну соломку, а несли це жертвоприношення дівчата Гіпероха і Ляодіка під охороною п'ятьох чоловіків. Цей тривкий зв'язок із Гіпербореєю, де є пшенична соломка, звідки прийшла Лето, куди щороку у колісниці, запряженій лебедями, прибуває Аполлон, куди він відіслав свій храм (чи не Велесове капище?) і звідки щороку прибувають дівчата-жриці з жертвенними дарами, — підсилюється ще й іншими легендами. Ще дві дівчини прийшли до Делосу — Арге й Опіс — а прийшли вони одночасно із Аполлоном та Артемідой. Ще в іншій легенді — Арге і Опіс ще ніби ті самі Артеміда й Аполлон. Один факт залишається незрушеним: вони прибули сюди ззовні, з півночі. Щороку в честь цієї події відбувалась у Делосі урочиста процесія, яка починалась із північної частини міста, себто звідти, звідки ці дивні істоти прибули.

Коли подивитися на мапу стародавніх міст Греції,¹⁹ то можна побачити пунктир їх дороги до Делосу. Прямою лінією на північ від Делоса є місто Волос (*Volos*) у Тессалії, а ще вище — місто Пелла (*Pella*) у Македонії. Знаємо також, що Румунія звалась Волощиною, а люди в ній — волохами. І так, лише одні назви, а вже накреслиють пунктир Велесової мандрівки на південь.

Можна навіть визначити час приходу Аполлона в Грецію. Тут уже не на міти й легенди пошлемось, а на дослідників-істориків. Їм стає все ясніше, що приблизно 1500—1200 років до Р. Х. у Греції відбулися якісь великі події. 1400 до Христа старовинна Крита-Мікенська культура була зметена й розтрощена немов надлюдською рукою. Деякі міста погоріли, а деякі заникли. Якесь нові племена завойовників прийшли з півночі. Називають їх ахейцями. Але ахейці самі рушили шукати нових земель тому, що на них натискали інші племена.

Десь у країнах східного Середземномор'я сталися якісь події, що струсили весь світ. Це була така катастрофа, що цілі міста й держави розлетілися в прах і попіл. Цілі народи мігрували в розмірах до того невідомих, безконечний потік зовойовників ринув із півночі на південь. Цей струс відомий межі істориками, як егейська міграція, бо простір біля Егейського моря був особливо зачеплений. Люди ці везли із собою майно й вели свої череди.²⁰

Ця міграція тривала кілька століть, бо з півночі весь час сунули нові навали.

Археологія підтверджує це своєю мовою. Десь за дві тисячі років до Р. Х. з'явилися в Європі бойовничі ватаги людей, озброєних сокирами. Виводять їх із східного Причорномор'я з Кубані. Дорогу їх дуже добре позначає їхній спосіб поховання — у скорченій позі (тому їх називають «скорчениками») пошпаний червоною вохрою кістяк та при ньому сокира. Це — номади-скотарі, з малим або відсутнім знанням хліборобства. Вони вже знають, як приручувати коні, а це — велика новина того часу. Їх сокири зроблені з рогу оленя чи з каменю, а формою вони нагадують металеві із сходу (мідні). Мирну Європу з хліборобським (і дуже рідким) населенням починають заливати нові й нові орди скотарів із своїми сокирами. У пошуках за пасовиськами вони добігають до Райну й далі... Ці племена підбивають Європу й говорять уже індоевропейською мовою.

Чи не про це саме красномовно говорять за себе й за всіх імена Волоса та його братів, — Белуна, Аполлона й Палеса?

Нам, як колекціонерам портретів ближчих і дальших родичів для нашого родинного альбому, не може не кинутися ввічі надзвичайна схожість нашого слова *віл* із малоазійським божеством *Ваалом* чи *Белом*. Може це випадковий збіг звуків? Може, але малоазійський Ваал також має звірину персоніфікацію вола. Ваал також означає «волохатий», «волохата людина», «крилата людина», «сильна людина» (пор. наше «велет»), «володар», «власник». Наявні всі риси тотемного божества й жерця-патріярха.

А коли ми ознайомимося із повнішою характеристикою Ваала, то побачимо, що вона дуже подібна до Велесової. Ваал — бог плодороддя. Всі продукти землі — його. Він патрон і причина всього росту й урожаю, він — сонячний бог, обдаровує світлом, полум'яністю, родючістю. Сонячний характер цього божества виявляється особливо на ранньому святі його пробудження після зимового сонцестояння.²³

Мимоволі приходить на думку, що на Новий рік, на свято народження Непереможного Сонця, у нас припадає «Василя». Загально прийнято вважати, що наше ім'я «Василь» походить із грецького «Базілей», що означає «цар». Та ми вже знаємо із прикладу «Асур-цар», що назва царя це одночасно й назва божества та його жерця. Тож питання, чи не прибув сам «Базілей» до Греції з півночі, як завойовник із сокиркою з оленячого рогу, синьоокий, золотобородий варвар?

То яким же це чином міг Ваал перетворитися на Велеса, а Велес на Василя? У який це світанковий час доісторії яка група чистих тотемістів і куди подалась із своїм волохатим предком-звіром, залишивши Ваала на місці свого народження розвиватися у столичну володарну сонячно-полум'яну постать?

Питання це ще без відповіді. Одно тільки знаємо, що слово *ваал* у країнах Малої Азії набрало значення «володар», «пан», «бог». Так і казали: Ваал з Ніппуру, Ваал з Уруку... Біблія на поганських богів каже: «ваали», у множині.

Гетити, що мали велику державу на тому місці, де тепер Анатолія (кінець цієї держави 1230 р. до Р. Х.), і що говорили протойндоевропейською мовою, також мали божество Ваал. Ваал був ушанований і в Єгипті, де він звався Белос (Теби, Мемфіс) та утотожнювався із Зевсом. Цікаво, що на схід від столиці Ваала, — Вавилону, вже нема про нього згадки, але на захід...

У всій Європі був цей культ, аж до Бритійських островів. В Ірландії і Шотландії до 18-го століття затрималося свято Бел-тейн (Bel-tein, Beltane) (день Бела?), що припадало на час літнього сонцестояння. Люди йшли в гори й усі переходили через вогонь із різними учтами.²⁴ Та навіть у назві країни Велс (Welsh) можна впізнати Ваала-Бела-Беленуса, якщо не підбирати й інших подібних назв сонячного бога.

Не забудьмо ж при цьому згадати й слов'янського «Ваала» — Белбога, Білобога, Белуна, — доброго бога, в протилежність до злого — Чорнобога. Та й ось, нарешті, розкривається зміст і походження нашого слова *білий*. А може й слова *цабе*: може це скорочене й обшліфоване «цар-бел»?

З Велесом уже в'яжеться доба розвиненого патріархату, міцного скотарства, влади, чоловіка-священнодія і культ фаллоса. У самому слові *Велес* є вже слово *фаллос*. Усі оці слова: *буйвол*, *буцефал*, *бафоло*, *Велес*, *Палес*, *Аполлон* тощо — це тільки варіації одного й того ж слова.

Велике розгалуження В-Л в українській мові стверджує думку, що слова з цим коренем не випадкові запозичення від сусідів, а довговікова традиція племен на терені України, які ввійшли ще одним складником (крім С-Т-Р, Т-Р, К-Р і компанії) до праоснови нашого народу.

11. БОГ

Є в нас ще одна діюча назва самця-дворога — «бик», «бугай». На перший погляд вона видається найпізнішим надбанням у нашій мові і ніби то відкладенням якогось новішого етнічного шару. Маємо велику варіабельність сучасних назв цього поняття, й усе чоловічого роду. Ось погляньмо:

Бик, *бичок* — звичайна ходова назва.

Бугай — витворець.

Бузівок — молодий бичок.

Бузя — теля (вживається в дитячій мові).

Бицьо — здрібноло від слова «бик».

Бидло — збірна назва рогатої худоби.

Бізон — або зубр.

Буй-тур — старовинна назва, цікава тим, що містить у собі злиття двох різних назв у одну.

Буйвол — так само дві назви злились у одну.

Ці *буг*, *буй*, *буз*, *бид*, *биц* тощо показують, як «обтиралось», «обкочувалось» звукосполучення, у якому великому було воно вжитку та яка велика кількість родових груп вживала його, поки зробилось воно всенародним здобутком.

А що так і є, то можна навести чимало слів, витворених із цього кореня звуково й змістово. Вони вживаються в нашій мові.

Багатий — той, хто мав багато голів товару,

Тільки що надіслані з України нові українські довгограйні пластинки Купуйте їх у фірмі „Українська Книга“:

“UKRAINSKA KNYHA”
962 BLOOR ST. W., TORONTO, ONT.

10-ЦАЛЕВІ — ЦІНА

2.95

Д-2062 — 2063 (а) — І. ПАТОРЖИНСЬКИЙ (бас):

Про Богдана Хмеля, муз. Гайдамаки; Ой і не стелися, хрещатий барвінку; Як ішов я з Дебrecина; Ой у лісі під дубком; Ой у полі озерецько; Дві пісні Виборного з опери “Наталка Полтавка”, муз. М. Лисенка: Дід рудий, баба руда; Ой під вишнею; Аріозо Карся “Ой щось дуже загубився” з І д. опери “Запорожець за Дунаєм”, муз. С. Гулака-Артемівського.

Д-3554 — 3555 (а) — УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ

І ТАНЦІ:

Люляй же мій, люляй; Там на горі, — лемківські пісні — виконує М. Шевченко; Ой, верше мій, верше, лемківська пісня — виконують сестри Бойко (вок. тріо); Червоні маки, муз. і сл. Р. Савицького; Ніч така місячна — виконує Д. Гнатюк; Якби мені не тинючки; Ой там коло млина — виконує Державна капеля бандуристів УРСР; Ой чия ти, дівчинонько, укр. нар. пісня — виконує оркестра нар. інструментів Укр. радіо; Ой служив я в пана, укр. нар. пісня — виконує державна хорова капеля УРСР “Думка”.

Раківчанка, нар. танець — виконує оркестра Державного Закарпатського нар. хорів; Співаю, співаю, укр. нар. пісня — виконує Державний Закарпатський нар. хор.

Д-3462 — 63 (а) — УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ І ТАНЦІ:

Чи я в лузі не калина була — виконує М. Литвиненко-Вольгемут; Ой гай мати, гай; Прощай, село — виконує жіночий вок. квартет Укр. радіо, А. Бобир (бандура); Ой коню мій, коню; Без тебе, Олесю — виконує Ю. Кіпаренко-Даманський; Розпрігайте, хлопці, коні — виконує Червонопрапорний ансамбль; Якби мені не тинючки; Ніч яка місячна — виконує А. Іванов; Ой на горі та жінці жнуть; Сусідко — виконує Червонопрапорний ансамбль.

Д-6191 — 92 (а) — БОРИС РОМАНОВИЧ ГМИРЯ:

Про Кармелюка; Тихо, тихо Дунай воду несе; Та туман яром котиться; Гуляв чумак на риночку; Лугом іду; Да куди ідеш, Явтуше; Ой кум до куми залицявся; Удовицю я любив.

Д-3338 — 39 (а) — КОНЦЕРТ АНСАМБЛЮ БАНДУРИСТІВ УКРАЇНСЬКОГО РАДІО ПІД КЕРУВАННЯМ А. БОБИРЯ: У долині криниця, муз. В. Шаловаленка; Гей, пішов мій любий, милий; Ой на горі бересточок; Метелиця, нар. танець; Та туман яром котиться; Чом дуб не зелений; Добрий вечір, дівчино; По той бік гора; Раз у вишневому садочку; Побреду, побреду по коліна в лободу.

Д-6405 — 06 (а) — УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ:

Забриніла в полі пісня — виконує Ансамбль бандуристів Укр. радіо; Місяць на небі — виконує Державна академічна хорова капеля УРСР “Думка”; Якби мені не тинючки — виконує Д. Гнатюк; Ой у вишневому садочку

— виконує поліський нар. хор “Льоник”; Гандзя — виконує С. Чавдар; Вівці мої, вівці, сл. й муз. М. Гринишина — виконує Державний Закарпатський нар. хор; Ой піді я до млина — виконує Д. Петриненко; Вечір надворі — виконує П. Билинник; Державна капеля бандуристів УРСР; Тандріта — виконує Буковинський ансамбль пісні і танцю; Дівчино моя, переяславко — виконує Державний український нар. хор.

Д-6837 — 38 (а) — ПІСНІ П. МАЙБОРОДИ:

Коли ти любиш — виконує Державна академічна хорова капеля УРСР “Думка”; Любов моя — виконує В. Веприк, хор Укр. радіо; Білі каштани — виконує тріо бандуристів: Н. Павленко, В. Третякова, Т. Поліщук; Гей у полі чистому — виконує хор Укр. радіо; Що ж ти ходиш — виконує М. Фокін; Рідна мати моя — виконує Д. Гнатюк; Юнацька пісня — виконує Державний український нар. хор; Вальс “Друзі хороші мої” — виконують М. Фокін, С. Козак, Хор Укр. радіо.

Д-3692 — 93 (а) — С. ЛЮДКЕВИЧ:

“Заповіт”, сл. Т. Шевченка — виконує Державна капеля УРСР “Думка”, худ. керівник П. Муравський, соліст В. Козерацький, Державна симф. оркестра УРСР, диригент М. Колесса.

Л. РЕВУЦЬКИЙ:

“Хустина” сл. Т. Шевченка — виконує Державна академічна капеля УРСР “Думка”, худ. керівник О. Сорока, солісти: Д. Петриненко, М. Фокін, Державна симф. оркестра УРСР, диригент А. Клімов.

Д-3470 — 71 (а) — ДЕРЖАВНА ХОРОВА КАПЕЛЯ

УРСР “ДУМКА”:

Думи мої — виконує Державна капеля бандуристів УРСР; Ой зійди, зійди, ясен місяцю; Ой у полі озерце — виконує І. Козловський і Державна капеля бандуристів УРСР; Прилетіла перепілонька; Бодай ся когут збудив; Ой з-за гори ком’яної; Ой шуми ти, луже, муз. Є. Козак; Гей, видно село — виконує державна хорова капеля УРСР “Думка”.

Д-3514 — 15 (а) — УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ПІСНІ:

Ревуть, стогнуть гори-хвилі; Стелися, барвінку; Ох казала мені Солоха — виконує державна академічна хорова капеля УРСР “Думка”; Гей літа орел; Одна гора високая — виконує Б. Гмиря; Закувала зозуленька; Ти кропивенько — виконує Л. Руденко; Ой за гасм, гасм — виконує Г. Шоліна.

Д-6751 — 50 (а) — СИМФОНІЧНА ОРКЕСТРА УКРАЇНСЬКОГО РАДІО, ДИРИГЕНТ К. СИМЕОНОВ:

Гуцульська рапсодія, муз. К. Домінчена; У Молдавії, муз. Б. Гомоляки.

ПРИМІТКА: до кожного замовлення дорахуйте 25 центів за пошту, якщо висилається в провінцію Онтаріо, доплатіть ще 3% “сейлс текс”. При замовленні подавайте номер пластинки.

биків, чи «богів» (богатий же!), а це було мірилом багатства.

Бич — приладдя в скотарстві, батіг.

Багаття — огнище, але не хатнє, а тільки на природі, в полі, у лісі, на горах. Переведення худоби через вогонь-багаття було дуже поширене в прадавніх звичаях, що говорять про священність вогню і його божественну очищувальну силу.

Бігати — це як стрибати (від С-Т-Р).

Бгати — шкуру означає: її виминати. Може це слово означало й приручувати, себто робити з неслухняного, неоковирного придатне й покірне.

Ще бгають коровай, тобто вимішують. Чому б не сказати «місити коровай»? Ні, коровай бгають, бо ж розуміється тут, що приручується жива істота, символізована в тісті. А що всі дії, у тім числі й приручування, починалися благословенням матері, то й коровайниці, перед тим, як приступити до роботи, співають: «Благослови, мати, коровай *убгати*». З пісні слова не викинеш!

Божитися — присягати іменем Бога. Згадувати і називати ім'я Бога можна було лише в урочистих випадках, на ствердження своєї невинності чи що. І в нас є повір'я, що гріх без причини божитися, іншими словами присягати іменем божества.

Бодай — це перестановка слів — з «Дай, Боже!» на «Бог, дай!» Два слова зіллялись до купи, і вийшов прислівник «бодай». У старовину це було приспівом у колядках та інших обрядових піснях. Та й тепер вираз «Дай, Боже!» — ходовий зворот у кожному випадку життя.

Бодать — (російське слово). По-українському — «взяти на роги», «бити рогами». Як же ж видно тут, хто цей той, що «бодає», чи вірніше, хто це той бог, у якого просять: «Дай!»

Бугела — важка, неповоротка людина.

Баз — (на Донщині) двір, де стоїть худоба; стаїня.

Базар — торговиця, де продають, купують, міняються (очевидно, скотину).

Бузина — кущі. З ними зв'язані міти, що це — резиденція чорта, дідька.

Буси — (рос. слово) намисто. Намистові приписували чудодійну лікувальну силу. Перші «буси» були із зубів тварин. Носили їх не для прикраси, а для постійного фізичного контакту із своїм тотемним опікуном, бо ж зуб — частина святого звіра.

А що бик був тотемним божеством і в урочисті дні, на свята та під час обрядових церемоній члени родів «Биків» (оформлені в різноманітні звукові вищенаведені варіанти) перетворювались на своїх тотемних родичів-звірів, себто одягали маски, шкури, роги тощо, — на це просто таки пальцем показують такі слова з нашого щоденного вжитку:

Бузя — лице, личко (із дитячого словника). Як і «твар», «бузя» вживалось на означення лица — частини цілого, як і ім'я «тавр», скажімо, для одної назви народу з його тотемом.

Бісова личина — та маска, що її вдягали в час релігійних церемоній — «бичаче лице».

Бузівіри — люди, що вірують у «буза», якщо буквально. А хто ж той «буз»? Бик, бо маємо слово «бузівок» для молодого бичка. Віра в «бузів» уже давно зникла, а слово залишилося і служить далі для означення поняття «не християни». Таке ж слово *бусурмани*.

Бісова віра — вираз, що часто вживається (наприклад, у звороті: «А, ти бісової віри хлопче!») затримався, як жива пам'ять про людей, що мали «бісову віру». Але хто ж це «біс»?

Біс — мітична постать, що має такий самий вигляд, як тотем чи жрець, убраний у тотемну подобу. Тулуб людський, а має роги, хвоста, ратиці, звірину «бузю». Волохатий. Колишньому тотемному божеству християнство присвоїло репутацію «нечистої сили». В дійсності український біс — дуже мирна, добродушна істота, тільки любить пожартувати, утнути витівку. Цим, власне, й займалися перевдягнені на святки лицедійники, що зображували божества старої віри. Ці лицедійства, треба думати, — жалюгідні рештки релігійних містерій.

Буженина — страва з волового м'яса. Очевидно, була це ритуальна страва й ото саме її «їли з зосередженою увагою та рикали при тому, «яко волове».

І який був би удар для добросердних проповідників минулих століть, якби їм хто сказав, що слово *Бог*, Творець Всесвіту, — із того самого грона слів, що й біс! А це так. Слово це пройшло еволюцію, подібну до еволюції *Діви-Деуса-Дьє*, тільки що коли там з трудом доводиться дошукуватися тотемістично-звіриноho походження, то в в гронах звукосполучень Б-Г і компанія тотемістична природа (але цікаво: чоловічого роду!) так і випирає. Ще до того, як цей звук усталився за назвою дворога, вживав він на означення божества взагалі, як ось, наприклад, поширений тотем лелеки. І тепер вживані назви цієї птиці — *бусол*, *бузько*, *боцюн* — зраджують здрібнілі, голубливі назви любленого тотема-«бози». (Він же ще й *гайстер*, С-Т-Р).

Із появою хлібного тотема та збірнота, що

THE POST HOUSE TRAVEL BUREAU

2402 Bloor St. W., Toronto 9, Ont., RO 7-7589

полагоджує справи ВСІХ РОДІВ ПОДорожі в Канаді, Америці та в цілому світі: літаками, кораблями та автобусами. Поради та полагоджування документів — безплатно.

За інформаціями звертатися українською мовою та з повним довір'ям до представника фірми

п. МАРКІЯНА КОГУТА

Урядові години: від 9 ранку до 6 вечора.
СЕРЕДА, ЧЕТВЕР і П'ЯТНИЦЯ до 9 веч.
СУБОТА до 5 по пол.

з неї складається хліб, стала зватися збірною назвою: «боги», або *збіжжя*.

Іншими словами, і досі в нас є цей тотем, бож хліб ми так і називаємо *святим*. Хліб у нашому побуті невідмінно приживний при всіх урочистостях, церемоніях, жертвах, у церковному причащенні. Спечений хліб зветься *буханець*, *боханка*, а старовинна назва — *боговиця*. Це ж якась певна окрема кількість бога, святої субстанції. І до неї ставляться, як до живої істоти. Не можна класти хліб «догори ногами», себто переверненим, то гріх, — так усвідомлює собі змалку при постійному пригадуванні старших кожна селянська дитина. Не можна викидати хліба у сміття, навіть як він поцвів. Тоді годиться спалити, але борони Боже, викинути. Є звичай: перед тим, як укусити, треба хліб побожно поцілувати.

Так на наших очах розгортається еволюція уяви про божественність, з'являються складніші поняття й уявлення про силу вищу. Із звіря (дворога чи якого іншого) словозвук переносився на інші ширші поняття і став, врешті, означенням Бога Абсолюта. А що Б-Г (і компанія) відмінне від попередніх племінних тотемних назв, обміркованих вище, та що не розпливалося й не пішло в підснову нашої мови, як скажімо С-Т-Р чи С-В, то це наводить на думку, що племена цієї назви пізніше увійшли до складу засновників нашого народу, ніж ті попередні.

Вони ще живуть навіть, у численних прізвищах, «пережитках» тотемної суспільної організації, як от, наприклад: *Божко*, *Божик*, *Богун*, *Буцєрога*, *Буценко*, *Буцманюк*, *Божедай* та інші.

Все це — прізвища нащадків родів із свіжою тотемною традицією. Сам навіть антський князь, що жив і діяв у четвертому столітті після Р. Х. звався *Бож* чи *Боз*. І в «Слові о полку Ігоревім» також згадується якесь загадкове «врем'я *Бусове*».

А якщо взяти під увагу ще одну прикмету, назву місцевості, то виявляється, що той антський князь *Бож* жив і діяв саме там, де й понині ріка зветься *Бог*. Зветься ця ріка ще й *Буг*, і *Біг*. Люди, що живуть там, кажуть: *Бог*. А ось ще кілька назв з того ж ареалу, що є випадково у нашому розпорядженні, лише для прикладу: с. *Бугівка* (на Гуманщині), містечко *Біки*, там же недалеко. Обидві ці назви є на мапі Боплана.

Самі тільки географічні назви можуть накреслити, де ж був найгустіший осередок тотемних племен імени бика. Не забудьмо тут і про історичних *бужан*, що жили над Бугом. Але простір, заселений «биками», значно ширший. Візьмімо хоч би *Буковину*, одну з частин України на її заході.

Загально вважається, що ця назва походить від дерева *бук*, але треба думати навпаки, сама назва дерева запозичена від тотема. Про походження назви *Буковина* дуже проречисто говорить герб її — голова бика. У збірнику «Буковина» є тих гербів кілька.

На молдавських монетах вибита голова бика. Печать Стефана Великого — голова бика.

У гербі Петра Могили — голова бика. Герб Буковини-Молдавії — на вхідній башті до манастиря Путна — голова бика, у рогах цього бика є півмісяць і зірки, у середині — сонце, рамка — напис. Бик наче сидить, а голова в центрі.¹ Очевидно, ця голова перейшла в герби країни та її верхівки з тотемної родової корогви. На ній завжди був зображений опікун і предок роду. Тож чи диво, що герб і назва країни збігаються?

А там же поруч й край *Басарабія*, колись осідок племені *Беси*, а не так далеко й *Бескид* — гори в Карпатах.

Поруч із Бесами жили *Бастарни*, а там далі країна *Боснія*, на Балканах. *Богемія* — провінція Німеччини. *Беотія* — назва грецької країни (*боус* [bous] грецька назва для бика).

У північній Італії є гора *Бего*.² Гора ця знаменита тим, що на скелях її знайдено доісторичні зображення сцен оранки свійськими биками. Для нас ці зображення дуже цікаві тим, що в Україні (Мелітопольщина) в заповідній території, яка зветься Кам'яна Могила, виявлено наскальні зображення биків, аналогічні до тих, що знайдені в північній Італії на горі *Бего*.³

Богуслан — а це вже аж у Скандинавії, так зветься шведська провінція. Там на скелях зображені ці ж самі бики, такою ж манерою, що й в Італії на горі *Бего* і з тими ж самими супровідними символами: концентричними колами, колесами-хрестами, сонячними дисками.⁴

Як бачимо, широко розпросторилися Бики по всій Європі, але тільки в слов'янському світі виробилася назва Абсолюта — Бог у нашому розумінні. Є це саме слово — бог — і в інших країнах, але вже в протилежному значенні. Так, наприклад, слово «бог» у Англії теж існує. Тут ось цитата з англійської книжки:⁵

«Є історична реконструкція пиянчиного дня-вола, що століттями вживався для залякування дітей. Так, у XVI-му столітті був Регіналд Скот, що *скаржився*: «В нашому дитинстві... лякали нас огидним дияволом, що мав роги на голові, вогонь у роті, хвіст у штаних, очі як у зубра, зуби як у пса, шкуру як у негра, голос явкий як у лева. Коли ми чули вигук: «Бог!» (Boh!), ми лякалися. Тепер це — оклик: «Бог, схопи його!» (Boh, catch him!), що ним моя бабуся часто лякала мене в дитинстві на початку XX-го століття. Бідна бабуся, вона була дуже стара й виснажена, виховавши 19-єро дітей, але навіть у свої добрі часи вона не знала, мабуть, ніколи, що слово «бог» було ім'я диявола. Все ж воно було».

В англійській мові слово «боугі» (bogey) означає: «привид», «диявол, що водиться в болотах». Само наше слово «болото» — англійське «бог» (bog). Правда, й ми маємо подібне слово — *багно*. А відомо, що в багнах водиться нечиста сила.

А ось хто це такий «огнений Бугало», то хай читач сам собі розбере. Це в «Трудах» П. Чубинського занотовано заклинання дівки, що вийшла опівночі чарувати. Вона промовляє:

«Добрий вечір тобі, огнений Бугало!»

«Здорова була, народжена, хрищена, молитвенна, раба божя М.»

«Куди летиш?»

Полечу ліса палити, а землю сушити, а трави в'ялити».

«Не лети ж ти, огненний Бугало, ліса палити, землю сушити, а трави в'ялити. Полети ж ти, огненний Бугало, до козака Н. у двір, де його спобіжиш, де його заскочиш: чи у лузі, чи в дорозі, чи в наїдках, чи в напитках, чи у вечері, чи у постелі — учепися ти йому за серце, затоми його, зануди, запали ти його; щоб він трясся і трепетав душею й тілом за мною народженою, хрищеною, молитвенною, рабою божою М. щоб він мене не запив, не заїв і з іншими не загуляв, усе мене на помислах мав. Тягни до мене народженої, хрищеної, молитвенної, раби Божої М. козака Н...»⁶

Другий крайній пункт прихвності звуку Б-Г знаходимо аж у Індії. Там слово *бгут* (*bhut*) означає лісового демона, що його треба умилювати. Він сидить у дереві, зовсім так, як наша «нечиста сила» в бузині, та чекає, щоб когось нашкодити. Щоб умилювати його, треба пократити землю кров'ю з пальця.⁷

А от у старовинній Персії *бага* (*bagā*) означало «Бог». «Із мідійсько-іранського світу тієї епохи можна назвати багато власних імен, що мають у собі це слово. Наприклад, взяти перські й мідійські імена з VIII століття до Р. Х.: *Багдатті* (*Bagdatti*) (Як наше Богдан?), *Багадатта* (*Bagadatta*), *Багаміппі* (*Bagamirri*), *Баганата* (*Bagapata*), *Багазуста* (*Bagazusta*).⁸

Головний бог фрігійців мав ім'я *Зевс Багайос* (*Zeus Bagaios*).⁹

І справді, чи не те саме сталося в нашій мові із західноєвропейським означенням божества, *деїти* (*deity*)? Для людей, що вірять у Бога, Див уже диявол. Чи не те сталося в Азії? Коли для іранського зороастризму Агура-Мазда — світле й добре божество, то в Індії Магешасура, буйвологоловий велетень, тільки й знає, що вимагати людських жертв. Коли в Індії *бгут* — лісова нечиста сила, а *бгайла* — скотина,¹⁰ то поруч є країна Сіям, де священне дерево, на яке присягають (бо бог, що живе в ньому, бачить усе), має назву бог (*boh*), *богара* (*bogara*).¹⁰

Є ще й країна *Бгутан* там же в сусідньому Тибеті, що значить «Країна Гримучого Дракона», із своїм божеством Драконом та з страхітливими проти злих демонів машкарами жерців цього доброго Дракона.¹¹

Чи не слід було б і в наших значеннях одного й того ж слова вбачати відгомін антагонізму й боротьби між різними тотемними групами? В усякому разі, дуалістичний світогляд первісної філософії прихвний і в усякому разі як Деус, так і Бог — звіриноho походження. Значило це слово навіть і не конче бик, дворіг, а взагалі *звір*.

У західноєвропейських мовах закріпилась назва дикого звіра за словом *біст* (*beast*, англ.), на що у нас є відповідник *бестія*, себто «скотина» у переносному значенні, грубіян». А от у старовинному Єгипті це саме слово «бестія», у вигляді *Баст*,¹² було великим божеством. Баст — богиня хатнього затишку й добробуту, була ду-

же популярна. Їй навіть було присвячене місто, що звалось Бубастіс. А як ми тепер розуміємо, то це місто й було осередком тотемної групи якогось звіра-охоронця й предка. Баст. Як же виглядало це опікунче божество?

Це була кішка від лап до голови. Очевидно, ця граціозна «пантерочка» відіграла в житті предків єгиптян немалу роль. З локального тотему Баст перетворилася на всенародне божество, і то дуже люблене. Незчисленні статуї Баст у вигляді кішки характерні для старовинної єгипетської культури. Кладовища священних цих тварин котячого роду, були такі колосальні, що тепер єгипетські селяни вживають ті скопища кісток, як мінеральне добриво. Чоловік Баст звався *Бес*. Бесові присвячений кіт.

Цю Баст із її чоловіком Бесом витягли ми із єгипетського пантеону богів не тільки тому, що її ім'я подібне до імені предків сучасної Басарабії. Крім Беса, приходить на думку ще й місто Бузіріс, де започатковувася культ Озіріса, у своїй тотемній природі бика. Ще й грецька назва бика *Боус*. Може це випадковий звуковий збіг? Може. Але ось і сучасна археологія приходить до висновку, що було дві хвилі хліборобської колонізації Європи, як у ній стало можливе хліборобство. Одна з Нілу через північне Середземномор'я до Швейцарії, Франції й далі, а друга з Малої Азії через Балкани та Дунай і далі (приблизно три тисячі років до Р. Х.).¹³ Отже, що неможливого в тому, що нащадки колонізації з Нілу прийшли із своїм загальним словом на звіра, а після численних трансформацій та еволюцій, якісь споріднені колись між собою групи об'явилися під назвами Бесів та Бастарнів? «Часто відомості з Орієнту служать коментарями для європейської передісторії. Деякі з народів орієнтальної античності були близькими родичами неолітичних заселювачів частин Європи. Чи не можемо ми сподіватися, що від орієнтальних родичів наших варварських предків ми довідаємося дещо, навіть про духове життя останніх?» — запитує Гірдон Чайльд.¹⁴

Може в цій останній з розглянутих у цьому альбомі назов дворога — бик — найяскравіше втілено шлях еволюції божества: від самиці-звіра взагалі — до культу рогатої худоби, до високої оцінки відтворчої сили чоловічого принципу, культу фаллоса, як творця всесвіту. Нові божества чоловічого вигляду перемогли й відсунули божества жіночого принципу. Жінка вже втрачає право бути священнодійницею, відставлена від жрецьких відправ державної релігії, а її місце посідає жрець-патріарх. Уже в Єгипті, де в ранніх стадіях божества-охоронці були богині (самиця-змія й самиця-яструб), де кожна округа мала своє жіноче божество-звіра, — у тому самому Єгипті пізніше виглядає це так: поруч матері богині Ізиди стає її брат-чоловік Озіріс. На історичну сцену він виступає вже, як бог хліборобства. Озірісові містерії це просто-напросто історія поховання в землі зерна і його проростання. Як відомо, Озіріса (у вигляді бика) вбиває брат Сет і розкидає шматки вбитого по всіх полях. Ізіда дуже журиться й оплакує Озіріса, але

силою своєї любови вона робить те, що Озіріс оживає — проростає в саркофагу, як це образно показано на єгипетських малюнках — і тоді весь світ тішиться. Озіріс — умирущий і воскреслий бог. Колір його — зелений. «Зображення Озіріса, обсажені зерном, жерці поливали й під час оранки та сіви ховали в полях з багатим похоронним ритуалом та з виявом суму в міміці. Насіння, що зійшло, представляє тіло розкиданого кусками по полях бога і було магичним поштовхом, щоб зродив розкішний урожай».¹⁵

І як на те, наше українське зерно також носить ім'я цього бога. Зер (*Zer*) — це старіше ім'я Озіріса.¹⁶

У цій зворушливій історії Ізіда вже бере участь тільки, як вірна, любляча дружина. А вже в часи Геродота там «жінка не може виконувати жрецьких обов'язків, як біля бога, так і біля богині, а чоловіки являються жерцями для обох» — це слова Геродота.¹⁷ «Щонайвище, вона може грати на музичних інструментах при релігійних відправах. Згодом жінці навіть заборонено входити в святиню, як нечистій істоті». До речі, у нас жінка не має права входити у вівтар, а в гебреїв жінкам не вільно входити в синагогу, дозволено тільки на хори.

І одночасно на сцену виступає фаллічне божество, розбуявся культ фаллоса. У нашій мові є чимало відбиток цього нового в світоуявленні наших предків. Це вже доба, коли батько й пастух стає в центрі родової організації. Головна дія переноситься на пасовиську. Боротьба за пасовиська й охорону черед, або захват чужих стає найважливішим змістом життя, джерелом наживи, початком воєнного ремесла, винайденням письма, зброї. Жрець-батько-пастух переймає на себе роль роздавача їжі, принесення жертви — від матері роду і навіть від її брата. Батько, а не брат матері стає володарем і від батька успадковують діти, а не по материній лінії. Відповідно ж появляються й божества, що мають божественну здібність приносити життя, запліднювати. Ось як уявляється наш слов'янський Ярило:

«У галицьких піснях Ярило (або Джурило, Цюрило) семеноносний оплодотворець-бог, весняне Сонце, з'являється на землю з огненним ожегом (довга жердина, обпалена з обох боків) і з огненною мітлою, пробиває лід і змитає сніг із гір та полів». «У Дрогобиччині весною вдягають хлопця в костюм із лопухів та інших широколистяних рослин. Хлопець цей із деревиною чи маконом у руці, покритий листям, бігає по селі з гурмою підлітків і доторкається до землі, дерев тощо».¹⁸ Словом, майже сам Ярило. Колишня релігійна дія дорослих опинилася серед забав підлітків. Але в цьому все таки впізнаємо Ярого бога, повного плотської сили, вогневого, життєдайного, з любовним полум'ям. Приходять тут на думку й Ярилові ночі. Ярилині пісні, повні любовної жаги... Словом, наш Ярило, чи Яр це той самий грецький бог Ерот. А ще інше його втілення — це грубий неотесаний варвар Арій, син Зевса, бог війни у скитів.

У балтійських слов'ян цей самий Ярило звав-

ся Яровит. А найдавший пункт на заході, куди зайшов цей наш родич, це Ірляндія (*Erie*). Далі вже не було куди йти, бо океан. На схід він зайшов аж до Персії та Індії. Сучасна назва Персії — Іран, а старовинна — Аріяна. Мітична країна, батьківщина Заратустри, зветься Айр'янем-Веджо. *Арья* — староіндійське слово, означає: «шляхетні». Зрозуміло: ці арья — завойовники, що підкорили місцевих і над ними панували.

Тож виходить, що наш *Ярило-Яр* накреслює докладну картину розселення «арійських» племен, чи як тепер прийнято казати індоєвропейців. І в своєму найпервіснішому вигляді це просто-напросто — запліднювач, Яр-Тур. Іншими словами, «арійська раса» виникла дуже пізно, у часи зміцнілого скотарського патріархату, а не в часи, як витворювалися раси, що було на світанку людської історії, де у найдавнішому кам'яному віці.

Словозвук *ар, яр*, має ще й інше звучання. «Р» стає «й», чи навіть «ж». Виходить: *ай, ой, уй, ей, їй* тощо. Все це різні варіанти того ж поняття, що й *ар, яр*, — чоловічого принципу. Приклади? Та от — *бугай*, а буквально: «бог Ай», витворець. *Ййбо* — божба, а буквально: «бог Йй» (чи Єй) — присяга своїм божеством. *Дунай* — «ріка Ай». ріка биків, точний переклад з старішої назви *Істр*, що означало те саме. *Ййце* — власне, зародок, що дасть нове життя.

Це ж Ай і компанія приявне в основі назов людей чоловічої статі: *вуйко*, а в літописі *уй*. Член роду, дядько (брат матері). «Володімер же посаді Добрину, уя свого, в Новгороді», каже «Повість временних літ».¹⁹ *Вой, воїн* — боєць вояка, а це чоловіче зайняття.

Тепер можемо зрозуміти і слово *бояри*. Це була чоловіча частина роду, одної вікової верстви, що вирушала в похід. Немаловажна справа була здобути дівчину з чужого роду та привести її до свого. Так це слово й затрималося в українському весільному ритуалі. А що походи бували всякі, то члени кожної бойової дружини були боярами, вибравши з-поміж себе князя. Уже ген-ген у пізніші часи це стало назвою февдала, титулом при княжому дворі.

Слова, що стосуються чоловічого зайняття, теж побудовані на цьому «йй»: *війна, бій, кий* (знаряддя в бою), *кувати* (тільки чоловіче зайняття).

Це ж «ай», «йй» стало оформлювати наказовий характер дієслова, як активну дію: «давай!», «стій!» Ще раз згадаймо тут Даждбога, чи Дайбога...

Це ж Ай і компанія у відміні *Кай, Кий* увійшло до складу імени володаря (на зразок «сарцар» тощо), місцевости чи прізвища.

Кий чи *Кій* — легендарний засновник Києва. І от що цікаво: наш Кий має своїх звукових відповідників у старовинних династіях сходу.

Кей-Хосров — легендарний основоположник першої династії Хорезму.²⁰

Каян, Саркаян — основоположники стародавніх перських династій.

Варто зауважити, що це *кий* у нас дуже в

ходу й досі — наприклад, у творенні прізвищ: Свидницький, Кропивницький чи що, або навіть у народніх словах, що мають служити за прикметники: «доскоцький», «допитацький» тощо.

Ці приклади — тільки краплина в океані інших, але чи не досить їх, щоб побачити, яка велика кількість понять входить у обіг суспільства на чолі з патріархом. На всьому фронті йде переоформлення понять і змістів, куються нові слова, твориться складніша мова, старі форми йдуть у підоснову, губяться первісне значення слів. З'являються такі слова, як *чудо*. Це те саме, що й «диво», але вже фаллічного походження.

Худоба — збірнота «чуд», свійські тварини. *Чудесник* і *кудесник* — чародій, жрець, волхв...

Чадо — дитина, новий член роду. Слово створене на канві тотемістичного світоуявлення, бо ж *чадо* прислане із тотемного джерела, від опікуна, що має найближчий стосунок до дітонародження. Тому дитина зветься майже *чудо*.

Нащадок — те ж саме *чадо*, тепер у значенні «спадкоємець», «внук», «правнук» тощо.

Домочадці — члени роду, дому, всі, що живуть у господарстві.

Художник — вже пізніший витвір, але дуже прозоро пов'язаний з словом «кудесник», той, що робить «чуда».

Останнє слово можна перевірити іншими словами, які походять від іншого кореня колишнього тотема, С-Т-Р: *майстер* (творець, художник), *мистець*, *масстро*, *майструвати*...

Отже, бачимо, вже можливі стали терміни, що характеризують високорозвинене суспільство. Через майстрів, художників, кудесників, себто інтелектуалів свого часу, витворюються ще складніші ідеї, відбувається схрещення рухливого євразійського населення та їх ідей, і так доходить до ідеї Абсолюта, як ми тепер розуміємо поняття Бог.

Велику еволюцію пройшло це слово. Тільки на незначній частині наших прикладів бачимо, як від приручувального наслідування реву звіра Б-Г воно піднялось до висот назви Верховного Божества. Як би ми не хотіли вжити іншого слова — ми його не маємо. Ми маємо те, що витворило для всього слов'янського світу плем'я тотемістів, що жило... може, над рікою Богом?

12. ЗВІЗДОЧОЛА ТЕЛИЦЯ

Ми так багато говоримо вже про тотемізм та його пережиток, культ бика, головного тотемного звіра всієї Євразії. Цікаво, як же виглядає практика цього культу? Чи є які факти, що стверджували б усе вищесказане?

Дуже багато. Матеріал для цього подас археологія, і він був би незрозумілий, якби етнографи та мандрівники усіх часів не дали величезну різноманітність і кольористість оповідань про те, що бачили власними очима. Довго ці явища були малозрозумілі, витлумачувалися хибно. Бо

й самі факти тотемізму та його пережитків набули такого різноманітного вияву, що в них важко було зорієнтуватися. Аж прийшов час вивчити австралійський тотемізм, що найближче стоїть до найпервіснішого, якого вже ніде на землі не існує. І хоч як важко повірити, а найцивілізованіші народи сучасності пережили всі стадії, що вважаються властивими тільки дикунам. Ба навіть сьогодні мають у щоденному вжитку тотемістичну спадщину. Ось перед нами обгортка сигарет «Пел-Мел». На ній є марка фірми, два звірі. Фірма запозичила цю марку від герба англійських лордів, скажімо, а лорди дістали її в спадщину від предків-тотемістів, що вдягалися в подоби своїх предків-звірів під час тотемістичних церемоній.

Або: що ж таке улюблений спорт в Іспанії — бої биків, корріда? На це театральне видовище збираються тисячі людей і пристрасно-захоплено дивляться, як тореадор дрочиться з биком та доводить його до шалу й знемоги. Це ж і є доведена до артизму сцена полювання людини на звіра. Так само предки тореадора і глядачів, палеолітичні мисливці, доводили до знесилення дужчого за себе звіра всілякими способами, а тоді вже легко його вбивали. Убивати жертвну тварину входить у обов'язок жерця. То виходить, що єспанський тореадор у минулому був жрець, а сучасний спорт «бій биків» була релігійна церемонія при храмі. Видовище це палеолітичного походження, тільки вже здегенероване, зведене до театральної вистави. І це дуже знаменно, що саме в тій країні, де знайдено розмальовані печери палеолітичного населення, у далеких нащадків його така пристрась до цього видовища.

Та все ж це вже другий етап у взаєминах людини із звіром: звір — жертва. Майстрі, що розмальовували печери, увічнили первісність. Ось перед нами малюнки із печери в Альтамірі (Іспанія). Малюнки переносять нас на мирне пасовисько, що було 25 тисяч років тому, де пасеться, сидить, лежить різна дичина. На передньому пляні — велике зображення вагітної самиці-бізона, мабуть, це мітична предкиня того, хто малював, Велика Мати. Вона охороняє й посередникує між звірами та людьми. Перед глядачем — перший акт мисливської релігії й магії, — «Ми її намалюємо, вона з нами», бо ж мати зображення це все одно, що й мати оригінал. Подібне притягається подібним. Це, та перебирання в звіра, наподібнювання його голосу та рухів, їх повторення — перший етап освоєння тварини.

Крім звірів, зображували ще й жінок у священнодійних, благословляючих позах. Що ж саме вони благословляють? Мисливську дію. Від їх благословення, доброї волі спільної Матері, залежить, чи полювання буде вдале, чи дадуться тварини. Поки відбувається полювання, у цей час мати чарує й вирішує успішний результат. Ці дві істоти — самиця-звірина й жінка-мати — виступають на перший плян у тематиці первісної образотворчості.

(Далі буде)

Інститут святого Володимира

Це вже третій православний інститут у Канаді, а якщо враховувати й колегію св. Андрія у Вінніпезі, то четвертий — наймолодший, хоч підготовка до його організації (й деякі кошти) почалась від 1943 р., бо і-т ім. Петра Могили в Саскатуні засновано 1916 р., а і-т ім. Михайла Грушевського (тепер св. Івана) в Едмонтоні — 1918 р. Колегія ж св. Андрія у Вінніпезі, яка готує майбутніх священників, діє вже 13 років.

Треба внести ясність: згадані вище інститути не є навчальними установами. Це скоріш бурси, у яких мешкають студенти-українці, які вчаться по університетах і коледжах Канади. В університетах вони мають одержати знання, а в українських інститутах — українську ідеологію. Тут вони за певну заплату, яка, звичайно, є нижчою, ніж в інших подібних чужих установах, мають мешкані в кімнати й харчування. Крім того, інститути мають книгозбірні з українознавства, улаштовують лекції, доповіді, дискусії, концерти і т. д.

У двох інститутах Зах. Канади як правило приймають лише православних студентів. І-т св. Володимира приймає студентів усіх віровизнань. Приймає також і чужинців, які вивчають славистику, економіку та політично-географічні науки Сходу Європи. Як нас повідомив директор інституту д-р П. Смильський, інститут відмовив цього року двом студентам-англосаксам з технічних факультетів, які виразно заявили, що проблемами України не цікавляться, але хочуть мати гарне інститутське помешкання і добрі харчі, тому хочуть мешкати в і-ті.

По посвяченні і-ту св. Володимира (зліва): мейор Торонта Ф. Гівенс, міністер Л. Ровнтрі приймає від архієпископа Михаїла тільки що посвяченого золотого ключа від будинку, архієпископ Михаїл, д-р П. Смильський, протопр. о. д-р С. Савчук.

Інститути виховали багато якісних людей. Більшість наших послів до провінційних та федерального парламенту Канади є вихованцями інститутів. Навіть покійний сенатор В. Вал (католиком він став пізніше) виховувався в інституті ім. Мих. Грушевського.

І-т у Торонті створили переважно колишні вихованці таких же інститутів на заході. Дирекція інституту купила будинок (651 Спадайна авеню, в районі університету) вартістю 140.000 доларів, ремонт його коштував 50.000 доларів, на поширення потрібно 60.000 доларів. У це поширення, очевидно, входить і додат-

ковий будинок поруч з інститутом, який закупила група приватних осіб (за законом тростизму) і передала інституту для влаштування в ньому дівочої бурси. Разом інститут потребує суму в 250.000 доларів, які збираються з добровільних пожертв.

Ходять погослови, що і-т купив будинок у районі, який призначений на розбудову університету, тому може втратити на цьому: це правда, але небезпеки для і-ту в цьому нема ніякої, бо в такому разі інституту повернуть усі гроші, які він витратив.

Сьогодні в інституті мешкає 14 студентів, у тім числі дві дівчини. З хлопців є один католик, а решта православні. І-т уже влаштував лекції для студентів проф. Ю. Луцького, Ст. Давидовича, відбулася зустріч студентів з Ізидорою Петрівною Борисовою, яка розповіла студентам про свою матір — Олену Пчілку. Лекціями і-ту користуються всі студенти, а не лиш ті, які в ньому мешкають.

Офіційне відкриття відбулося в суботу 14 грудня. Посвячення зробив архієпископ Михаїл, офіційно відкрив інститут на доручення прем'єра Онтаріо міністер праці Л. Ровнтрі (мав це зробити державний секретар і міністер громадянства І. Яремко, але він тепер лікується). Промовляв також голова міста Ф. Гівенс. Основну доповідь зробив проф. Гордон Скілінг, голова центру східно-європейських студій при Торонтському університеті.

Увечорі того ж дня відбувся бенкет у залі катедри св. Володимира. Доповідь на бенкеті (про історію та значення інститутів) зробив директор колегії св. Андрія (Вінніпег) о. протопр. д-р С. Савчук. Доповідь була цікава, насичена фактами з історії інститутів, доповідач поставив вимогу, щоб інститут таки виховував і міцні характери в студентів, і українських патріотів. На бенкеті ж було заслухано цілий ряд привітів від різних українських організацій Торонта. Була також і мистецька частина: дочки колишнього директора і-ту св. Володимира д-ра Климашка (з Гамільтону) виконали кілька речей на скрипках: сольо, дует, тріо, квартет (є їх у нього чотири і всі добре грають на скрипках).

Тиждень перед відкриттям відбулася спеціальна пресова конференція, у якій взяли участь такі часописи: "Батьківщина", "Вільне Слово", "Гомін України", "Ми і Світ", "Новий Шлях", "Нові Дні".

Керує інститутом дирекція на чолі з доктором П. Смильським.

НАЙЖАРКІШІ МІСЦЯ

Найвища температура спостерігається в Долині Смерти — в Західній півкулі Землі. Так зветься одна з найближчих безводних міжгірних западин (нижча від рівня моря на 85 м) на земній кулі, що лежить у північній частині пустелі Могава (США). Її назва походить від загибелі золотозушків через відсутність води 1649 р. 10 липня 1913 р. тут було зареєстровано температуру повітря 56,7 ступнів Цельсія вище від нуля. Близько 10 років це вважалось за абсолютний максимум. Але 13 вересня 1922 р. в лівійському місті Азізі (Північна Африка) температура піднялася до 58 ступнів вище від нуля.

У східній півкулі Землі — в пустелі Сагарі — температура досягає 70 ступнів вище від нуля.

СКІЛЬКИ ЖИВУТЬ ТВАРИНИ

У різних групах тварин трапляються представники, що дуже відрізняються між собою за довголіттям. Наприклад, серед комах є такі, як одноденки, що в дорослій формі живуть лише кілька годин. Личинки ж деяких цикад живуть до 17, а мурашки до 7 років.

З класи земноводних звичайні жаби виживали в неволі понад 30 років. Дуже довго живуть черепахи. Деякі з них живуть до 150—200 років. Життя слонів триває до 80—100 років, коней до 20—30, овець, собак і кішок по 20 років. Середній вік ведмедів — 35 років.

Вовки живуть на волі 15—16 років, білки — 11, ховрахи — 5—6 років.

Великим довголіттям у неволі відзначаються деякі птахи. Відомі випадки, коли лебідь жив 102 роки, папуга — 105, білий чорногуз — 70, орел — 104, яструб — 118, сови — до 100 років. Життя чорних дроздів тривало до 25 років, пугачів — до 68, беркутів до 80, свійських голубів — до 35, гусей — до 33 років.

ЮШКА МИСЛИВСЬКА

На 400 г потрухів — 600 г картоплі, по кореню моркви й петрушки, цибулину, 0,5 склянки пшона, 20 г сала, 4 горошини гіркого перцю, 2 лаврових листки, 2 ст. ложки нарізаної зеленої цибулі, 1 ст. ложку зелені петрушки.

Курячі потрухи очищують, добре промивають і варять, поки не будуть готові. В каструлю з вареними потрухами кладуть промите пшона, нарізану великими кубиками картоплю, злегка підсмажені на свинячому салі моркву, петрушку й цибулю. Варять усе це 10—15 хв., додають гіркого перцю, лаврового листу, соли й варять далі, поки не буде готове.

РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ

Кожна людина хотіла б мати якнайкращу пам'ять. І це цілком природно. Залежно від того, що запам'ятовується і відтворюється, розрізняють такі найважливіші чотири види пам'яті: рухову, образну, словесно-рухову й емоційну.

У кожного з нас є всі види пам'яті, але роля їх здебільшого буває різна. Деякі прекрасно пам'ятає числа, але все життя страждає від того, що не запам'ятовує осіб. Чим ширші, різноманітніші й змістовніші інтереси, тим багатші "запаси" пам'яті. Чим більше в людини знань, тим кращою буде в неї пам'ять у відповідних галузях.

Щоб розвивати пам'ять, треба постійно виховувати в собі вміння запам'ятовувати.

К. Присяжнюк, науковий співробітник
Інституту педагогів УРСР

КОРАБЛІ, ЩО НЕ ПІДДАЮТЬСЯ ХИТАВИЦІ

Десятибальний шторм захопив пасажирське судно у відкритому морі. Виріє розбурхана стихія. Величезні хвилі високо підкидають корабель, жбурляють його у водянні урвища, хлиять на бок. Крен досягає часом 25 і більше градусів. Хитавицю дуже важко переносять пасажирів. Більшість їх хворіє на виснажливу морську хворобу.

Чи можна уникнути хитавиці, надати судну стійкості, запобігти небезпечним бортовим кренам? Частково цього досягають, розмістивши в трюмах важкі

вантажі. А цілком уникнути хитавиці завдяки особливим стабілізаторам, які встановлюють у підводній частині судна. Якщо воно хилиться вліво, починає діяти не тільки лівий стабілізатор, а й правий. Обертаючись, він хилить судно в протилежному напрямі. Щоб швидко ввести в дію або, навпаки, вимкнути стабілізатори, застосовують обчислювально-розв'язуючу техніку. Вона вчасно й точно регулює їх роботу. Щоб швидко припинити хитавицю, можна застосувати одночасно до десятків пар стабілізаторів. Цікаво відзначити, що нові пристрої не впливають на рух корабля.

МАЄМО ТАКІ ДИТЯЧІ ВИДАННЯ:

Тарас Шевченко — ВІРШІ, стор. 44, формат: 10 x 7, 42 ілюстрації і портрет Т. Шевченка роботи Слищенка. Кольоровий друк, обкладинка двоколько-рова, гарний папір. Ціна — \$0.90.

РАЙДУГА — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, 26 ілюстрацій, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в 2-х кольорах. Ціна — \$0.35.

М. Трублаїні — ПРО ДІВЧИНКУ НАТАЛОЧКУ І СРІБЛЯСТУ РИБКУ, стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі на всю сторінку ілюстрації, обкладинка в 2-ох кольорах. Ціна — \$0.40.

"СОНЕЧКО Й ХМАРИНКА" — збірка для дітей молодшого віку, стор. 16, формат — 10 x 7 цалів, 33 ілюстрації, гарний папір, кольоровий друк, обкладинка в двох кольорах. Ціна — \$0.35.

"РУКАВИЧКА", стор. 16, формат 10 x 7 цалів, великі й гарні ілюстрації, кольоровий друк.

Ціна — \$0.40.

Замовляти в "Нових Днях":

МОЖНА ПРИДБАТИ ТАКІ КНИЖКИ В. ЧАПЛЕНКА:

МУЗА, збірка оповідань	\$0.75
ЧОРНОМОРЦІ, історичний роман	\$3.00
ІСЬКО ГАВА, сатирична поема	\$0.50
ПІВТОРА ЛЮДСЬКОГО, повість	\$1.50
ЗОЙК, збірка оповідань	\$1.50
УКРАЇНЦІ, повість	\$2.50
ЗАГИБІЛЬ ПЕРЕМІТЬКА, повість	\$2.50
ДЕЩО ПРО МОВУ, збірка статей	\$1.00
ПРОПАЩІ СИЛИ (укр. літерат. 20-их р.)	\$1.50
УКРАЇНСЬКА ЛІТ. МОВА (укр. мова в українській державі 1917 - 1920 р.)	\$2.50

Замовляти:

V. Chaplenko, P. O. Box 871
Presidio of Monterey, California, U.S.A.

ВИСИЛАЄМО БЕЗПЛАТНО КНИЖКИ

відомих українських письменників, а також збірники «ЕЛЬДОРАДО», «ВОЛОСОЖАР» та «ГРИМ ЗА ЗОРЕЮ» (1963). На поштові видатки просимо додати \$1.00, або \$2.00.

Адреса:

Mr. I. Manylo
P. O. Box 472, Vineland, N. J. U.S.A.

НУ, ЩО Ж, ПОЧИНАЄМО 15-ИЙ РІК НАШОГО ІСНУВАННЯ...

Цим числом закінчуємо фактично 14-ий рік існування нашого журналу, а календарно почали вже 15-ий рік (перше число вийшло не в січні, а в лютому). Ярмарку ніякого не робимо з цього, а тільки пригадуємо нашим читачам цей факт, щоб подякувати їм, що вони уможливили існування нашого журналу все таки досить довгий час.

14 років існування нашого журналу майже виключно на кошти читачів, — бо та мізерна кількість оголошень, що ми маємо, забезпечити його існування не може, — є доказом того, що еміграція потребує такого часопису: треба мати хоч один часопис, у якому б можна було говорити про наші недоліки на повен голос. «Нові Дні» намагаються бути таким часописом, бо ми розуміємо, що громада, у якій не можна вільно висловитись, хвора і приречена на загибель чи в гіршому випадку на животіння, а не на повнокровне життя.

Дехто певен, що в «Нових Днях» говориться **все і про все**. На жаль, так не є — я, як редактор і видавець, знаю не краще від читачів. А оскільки я, знову таки ліпше, як хтось інший, — знаю, що журнал тримається виключно на читачах, то я перед своїми читачами не роблю ніяких таємниць, ніякого хитрування, нещирості, тому й признаюся щиро й одверто: я на повен голос не говорю сам і часто-густо стримую й наших авторів, себто фактично цензурую їх, хоч і як мені не соромно це робити.

Причина? Тільки одна — мало читачів і втрата хоч частини з них могла б загрожувати існуванню журналу. А якщо читачі хочуть повноцінного журналу, то мусять дбати про збільшення його фондів: збільшити кількість читачів і подбати про оголошення. Я не домагаюсь, щоб читачі самі стало за когось платили, але щоб порадили (і то радили послідовно, наполегливо!) своїм знайомим передплатити «Нові Дні». Це можна легко зробити.

Те ж саме і з оголошеннями. Мені, наприклад, відомо, що деякі наші дуже щирі й прихильні читачі роблять чималі закупки. Наприклад, дехто купує меблів на кілька сот доларів у мебльовій українській крамниці. У такому випадкові власник крамниці ніколи не відмовить дати оголошення, але наші читачі, особливо центровики, про це ніколи не подумують. Тільки один Іван Пишкало та І. О. (обидва з Торонта) у свій час зробили це і тільки з одного речення п. Пишкала «Новим Дням» прийшло понад 200 доларів. А він сказав коротко: даси оголошення в «Нові Дні» — беру, а ні, то йду до жида... І все.

Чи не буде це неетичним вчинком щодо наших купців? Ні, не буде, бо гроші, заплачені за оголошення, уряд відраховує з оподаткованих сум, а крім того, їх здебільшого платять не на-

ші купці, а фірми, у яких вони беруть меблі чи інші вироби.

Та не тільки оголошення. Купує наш такий прехороший читач меблі, радіо, молоко, хліб, м'ясо, одяг і т. д., платить порядні суми адвокатові, лікареві і т. д., а не обізветься не тільки що за оголошенням, а навіть не скаже, щоб купець чи професіоналіст хоч передплатив журнал! От і розбудовуй з такими людьми видавництво, от і говори в журналі на повен голос! А, між іншим, читачі інших часописів про це таки дуже дбають.

Це не докори читачам, а скоріш поради. Читачі в «Нових Днях» за дуже рідкими винятками — дуже чесні, розумні, порядні й нарікати на них просто гріх. Звичайно, у такому чималому гурті час од часу трапляється й дурень і людина мала, підла, але це — повторюю — дуже рідкий виняток. Буває, що чоловік бере журнал, довго не платить, а потім заявляє: «Не платитиму, бо ти сякий-перетакій он який!» І, звичайно певен, що він дуже мудрий, бо «обдурив Волиняка на цілу десятку»! Я в таких випадках пишу такому «симпатикові»: «Якось то буде! Сталін у мене більше взяв, та й то дуба дав!» І на тому й кінець.

«Нові Дні» мають багато прихильників, помічників. Та мають ще й багато ворогів, хоч цих останніх з кожним роком меншає. Відки ті вороги беруться, що і хто їх створює? Ніхто й ніщо. Отак, як кажуть, з дурної голови. Найбільше із заздрощів: «Як це так, що я нічого не можу зробити, а Волиняк робить? Нехай же й він не робить!» І вже мають «Нові Дні» ворога. А такі люди не знають того, що й їм удасться щось зробити, якщо вони не будуть хапунами, дешевими хитрунами, матимуть якісь знання, умітимуть і хотітимуть багато і вперто працювати. Звичайно, це не легкий хліб. І не кожен витримає це, бо за рік-два не переможеш — треба мати запас сили й терпіння на багато років.

Який рух передплатників? Нормальний — хтось вибуває, хтось прибуває. Доброю ознакою є те, що прибуває більше, ніж вибуває. Отже, стало ростемо. Але ріст такий повільний, що він не дуже то позначається. Тільки якась поважна загроза сколихне громаду наших читачів. Як ото, наприклад, пару років тому, певна група людей була повела нечувану атаку на «Нові Дні» й на мене особисто, тоді наші читачі дуже заворушилися і таки помогли. За той рік «Нові Дні» здобули коло двох сот нових передплатників, пресовий фонд майже подвоївся. Утратили ж «Нові Дні» тоді лише 11 передплатників, 7 з них чесно розрахувались, а тільки 4 не заплатили. Вийшло так, що замість завалити журнал, наші немудрі вороги дуже помогли йому. І я тепер інколи думаю: послав би Бог іще пару нечесних і нерозумних ворогів — може б іще трохи тираж журналу збільшився...

На жаль, я ще й далі роблю все сам. І дуже мені важко. Часто буває так, що я тижнями сплю по 3 - 4 години на добу. Признаюсь, що стомлююсь. Становище справді нікудишнє: ніби й кида-

ти по 14 роках шкода, але й тягнути далі важко. Є й такі читачі, що помагають трохи, але треба б уже таки мати когось на сталу працю, бо справа ж не в журналі: ще ж є й книжки і та, не дуже то мудра торгівля, ними. Якби тільки журнал, то я б з ним собі раду дав, алеж із журналу не проіснуєш, а це значить — кинеш його.

Прошу наших читачів, а особливо авторів, урахувати це все й не гніватись, якщо я комусь вчасно не відпишу чи не зроблю чогось так, як це мало б бути зроблене. Я інколи пишу людям: вибачайте, але так мало часу, що мені не вистає його на те, щоб бути порядною людиною і відповідати всім і на все вчасно й гарно. І це правда.

Як і кожна редакція, я одержую чимало матеріалів, яких друкувати не можна. Я не встигаю їх навіть усі перечитати, а автори домагаються і поради, і допомоги. Можливо, що їх домагання й виправдані, бо ніби редактори на те і є, щоб помагати авторам. Але зрозумійте, що я не можу цього робити, бо щоб перечитати рукопис, часом треба день, а щоб ще й щось порадити, проаналізувати твір, подумати, чи щось з тієї людини може бути чи ні, то ще треба день-два. Потім ще треба той твір пакувати, нести на пошту і здавати рекомендованим пакунком... А ці так звані автори здебільшого й пальцем не ворухнули, щоб чимсь допомогти журналові. От коло року лежить у мене великий рукопис одної жінки із США, якої в картотеці ніколи й не було навіть. Недавно я одержав від неї «виразного» листа: тямущі, мовляв, у цих справах люди запевняють мене, що трьох місяців цілком вистає, щоб редактор прочитав рукопис і сказав, що в ньому погане, а що добре, а вже пройшло 6 місяців, а ви мовчите, тому ви... і т. д.

Я прочитав з того рукопису лише одну сторінку і бачу, що друкувати його в «Нових Днях» не можу. Часу читати весь рукопис нема, бо він великий. Написати два слова, прочитавши лише одну сторінку, «не піде» не осмілююсь, хоч інші так і роблять. Ті «тямущі в цих справах люди», які радять цій авторці (а вона ж не одна така!) збештати мене, на жаль, не порадять їй (і собі!), врахувати, що я роблю все сам у видавництві, яке ще пару років тому мало два місячники («Соняшника» ж 6 років також видавав!) і тільки одних шкільних підручників вісім, а крім того ж іще й інші книжки. І що б з цих 8 підручників я сам же й написав... Ну, і якщо ставити вимоги до видавництва, то чимсь же й допомогти йому треба. Це ж не держава, а еміграція — фондів на це все нема. Консультантів безплатних я також не маю, а платити їм за когось не маю з чого. Вони ж безплатно не можуть робити, бо на хліб теж заробляти мусять.

Говорю це все, щоб уникнути зайвих нарікань, обвинувачень тощо. Хотів би я бути для всіх добрим, але нема часу на це. А часу нема тому, що мало читачів і я не можу взяти людину на сталу працю, щоб розвантажити себе від малих справ і більше часу віддати на редакційні.

Оце і все. І почнемо рік 15-ий!

П. Волиняк

Христос родився!

З РІЗДВОМ ТА НОВИМ 1964 РОКОМ,

РОКОМ 70-РІЧЧЯ УНСОЮЗУ,

ВІТАЄМО НАШИХ КАНАДСЬКИХ

ЧЛЕНІВ І ВСЕ УКРАЇНСЬКЕ

ГРОМАДЯНСТВО ТА ЗАКЛИКАЄМО

ТИХ, ЯКІ ЩЕ НЕ Є ЧЛЕНАМИ НАШОЇ

83,000 ГРОМАДИ, ВКЛЮЧИТИСЯ

В НЕЇ І СТАТИ

ЮВІЛЕЙНИМИ СОЮЗОВЦЯМИ,

щоб придбати для себе й своїх рідних

конечне життєве забезпечення

та разом з найстаршою українською
установою в світі розбудовувати наші
національні та громадські здобутки.

Тільки у великій громаді

можливі великі досягнення!

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

Центрاليا:

81 - 83 Grand St.

Jersey City 3, N. J.

Tel.: HE 5-8740

Канадська канцелярія

297 College Street

Toronto 2B, Ont.

Tel.: WA 4-6302

Усьому

Українському

Громадянству

Торонта і околиць

бажаємо

РАДІСНОГО РІЗДВА ХРИСТОВОГО

і

ЩАСЛИВОГО НОВОГО РОКУ!

ХРИСТОС РОДИВСЯ!

Книгарня „Арка“

575 Queen St. W.

Toronto. Ont.

Tel.: EM 6-7061

ОСНОВИ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ГРАМОТИ

Приватні лекції рисунку, малярства та композиції для осіб різного віку дає Петро Магденко в Торонті.

Зацікавлених проситься телефонувати на

LE 5-8545

ПРОСИМО ВИПРАВИТИ КОРЕКТОРСЬКІ НЕДОГЛЯДИ:

У ч. 167 (грудень, 1963) — у першому рядку останнього вірша на першій сторінці замість всієї написати світі.

У ч. 167, стор. 24, 2-га шпальта, 23-ій і 22 рядки знизу: Замість М. Мелашенко, Г. Кұбарський має бути: П. Мелашенко, І. Кұбарський. Помилка справді неприємна й дивна, бо я ж не лише знаю імена цих малярів, а як їх і по-батькові величати, вже багато років...

На тій же сторінці і шпальті того ж числа у 13-му рядку згори замість Вертиполох треба написати Вертипорох.

Дуже перепрошуємо всіх трьох за недогляд.

Просимо виправити коректурні помилки в текстах В. Чапленка, що були на друковані в "Н.Д." за 1963 рік.

Ч. 157, стор. 12, рядок 27 згори, надруковано — Мстиславський, а треба — Миславський.

Ч. 157, стор. 13, рядок 4 згори, надруковано — звичайний, а треба — значний.

Ч. 157, стор. 15, рядок 4 згори, надруковано — методологічному, а треба — жанровому.

НОВІ ДНІ, СІЧЕНЬ, 1964

Ч. 160, стор. 14, рядок 15 знизу, надруковано — Незвичайно?, а треба — Незвично?

Ч. 161, стор. 3, рядок 1-2 знизу, — (Переставити ці рядки).

Ч. 162/163, стор. 27, рядок 11 знизу, надруковано — закінченням, а треба — значенням.

Ч. 162/163, стор. 28, рядок 10 знизу, надруковано — скритикувати, а треба — скрикнути.

Ч. 166, стор. 10, рядок 11 - 12 — (Викинути ці два рядки).

Ч. 165, стор. 11, рядок 3 згори, надруковано — "Пурханна", а треба — "Прохання".

Ч. 166, стор. 11, рядок 10 згори, надруковано — найкращим, а треба — найважчим.

АМЕРИКАНЦІ ВШАНОВУЮТЬ

ЛЕОНІДА МОЛОДОЖАНІНА

Автор пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні Леонід Молодожанін здобув нагороду Джейоба Стона за "клясичну статую Беатріції Стон", яку наш скульптор зробив на 50-ту річню виставку Організації Мистців Америки.

Нагороду нашому мистцеві передано на урочистому прийнятті в галерії Національної Академії в Нью-Йорку.

Вітаємо Леоніда Молодожаніна з черговим успіхом і з черговою нагородою!

ЧИТАЧІ ПИШУТЬ

Шановний Пане Волиняк!

Дивуюсь і одноразово гордий за Вас, Шановний Пане Редакторе, що Ви маєте уміння і витривалість, щоб видавати журнал майже півтора десяти років для еміграції, поділеної на "східняків" і "галлчан". А до того ще й поділеними на різних "івців". Не опираючись на жодну групу чи партію, журнал виходить безперебійно і читають його всі оті розсварені групи, а також і поважають і журнал, і його редактора-видавця.

Це справді український журнал не лише з мови, як чимало інших видань, а й змістом. Доказом цього є факт його існування вже 14 років ЛИШЕ за рахунок читачів. Живши в Аргентині 9 років, я стало читав "Нові Дні" — купував їх у С. Кравця. До США приїхав у 1959 р. і, не маючи можливості передплатувати сам, читав у зятя. Та то чуже — почитав і поверни... Та й журналові з того користі не багато, як один примірник читатиме п'ять родин, тому тепер передплачую для себе і для свата. Адреси додаю.

Веселих Свят та щасливого Нового Року! Дай Вам, Боже, щастя, здоров'я і багато років прожити і тримати журнал на такому рівні, як він був і до цього часу — на пострах ворогам і на славу Україні! А також бажаю, щоб у 1964 році передплатники подесятерились, що додало б Вам енергії до праці!

Щиро Ваш

Іларіон ГЛОБА, Міннеаполіс, США.

Високодостойний Пане Редакторе!

Шлю свій борг і думаю: чому б Вам не придбати в таких великих містах, як Чикаго, збірників передплат? Бо український емігрант уже стає професійним плаксієм: все нарікає на нестатки, чого фактично не було й нема...

"Нові Дні" читаю з насолодою, а Ваші статті, то вичаю, як матеріал з підручника: чи то з національ-

ного питання, чи то з політики, чи то з літератури й музики. Цією й Вашою полемікою з порядними і брутальними опонентами. Не я тільки, бо так багато й дуже багато людей через Ваші статті у Вас закохані. Самогосекрету, за що саме наш передовий емігрант Вас любить, наче народ свого видатного поета, я не скажу — хай колись при хорошій нагоді... А статті Ваші переконливі і національно до дрібки правильні...

Вітаю Вас, Високодостойний пане Волиняк, з Новим Роком, з новим щастям! Та з роковим празником — Різдвом Христовим!

Щастя, Боже, Вам!

Д. КІРЕВ, Чикаго, США

Поважаний Пане Редакторе!

З переказу на 10.00 дол. відрахуйте 4.50 на мою передплату, а рештою покрийте передплату читачеві за Вашим вибором, який сам неспроможний заплатити.

Вітаю з Різдвом та Новим Роком!

Олекса ОГОРОДНИК, Трентон, США.

Сердечно дякую, Пане Огороднику! 5.50 дол. зарплату на передплату п. Сергієві Мусієнкові, який живе в притулку для старших під Парижем (в Абондані). Очевидно, що його примірник журналу читають і інші наші люди.

Пане Мусієнко, у Вас досі було заплачено по ч. 148 включно. Тепер додано до того 20 чисел (місяців) і на Вашій наліпці стоїть тепер 168.

Добривдень, Пане Волиняк!

Шлю 10 доларів. З того "зарплата" "Нових Днів" за

1964 р., а решту — на здоров'я... Дуже мені подобаються Ваші думки та вислови.

Був би я чимсь вищим і значнішим, то доручив би керування світом таким особам: Джона Діфенбейкера призначив би на Америку, Шарля де Голля — на Західну Європу, а Вас — на Східню Європу...

...І так у нас є:

Галичани й волиняки файно живуть, як собаки, закарпатці й буковинці мають з того по шкуринці, а східняки-бідаки трактуються, як бики! І виходить таке, що надніпрянець, козак давній, на еміграції він безправний. Чорта забув, дідька знайшов... Не журись та будь здоров!

З пошаною до Вас

В. СІЛЕЦЬКИЙ, Вернон, Канада.

Дякую, Пане Сілецький! Посаду Ви мені готуєте справді високу. Не знаю лише одного: на посаду якого міністра призначити Вас? Мабуть, на міністра хліборобства, але в такому випадкові ми б "загнали в сліпий кут" ліберальний уряд Канади, бо як би ми там не господарювали з Вами, а Східня Європа під нашим з Вами "мудрим водітельством" пшениці в Канаді так не купувала б — одна Україна її всю нагодувала б... То вже, мабуть, лишаймося порядними канадськими патріотами: я й далі клопотатимусь коло "Нових Днів", а Ви доглядайте за своїм садом і продайте (за порядною знижкою!) "квітучому СРСР" хоч пару вагонів гарних яблук... Ну, і вибачте, що два рядки з Вашого листа видрукувати не можу, хоч вони й справді дотепні. П. ВОЛ.

СПИСОК

авторів, твори яких були видрукувані в "Нових Днях" протягом 1963 р. Після назви країни, у якій живе названий автор, — числа журналу, у яких його твори видрукувані.

1. Антоненко-Давидович Б., Україна — 156.
2. Арнас М., США — 156, 157, 158.
3. Архімович О., США — 158.
4. † Багрянний Іван, Німеччина — 164.
5. Бачина-Бачинський Є., Швейцарія — 162-163.
6. Безушко В., США — 164, 165.
7. Бриж Ф., Україна — 159.
8. Бутовський С., США — 159, 160, 161, 162-163.
9. Вінграновський М., Україна — 156.
10. Волиняк П., Канада — 157, 158, 160, 161, 162-163, 164, 165, 166, 167.
11. Гай-Головко О., Канада — 164.
12. Гак А., США — 158, 167.
13. Гелліер П., Канада — 159.
14. Голованіський С., Україна — 161.
15. Гуменна Д., США — 164, 165, 166, 167.
16. Гуцало Є., Україна — 166.
17. Даглес Т., Канада — 159.
18. Дімаров А., Україна — 160.
19. Добрянський М., Німеччина — 160.
20. Домазар С., Австралія — 157.
21. † Дорошенко В., США — 161.
22. Драч І., Україна — 158, 160.
23. Дублянський В., Україна — 165.
24. Жадан С., Канада — 158.
25. Жиленко І., Україна — 167.
26. Задека Мартин, США — 160.
27. Зозуля О., США — 166.
28. Ібарбурру Х., Уругвай — 165.
29. Іванис В., Канада — 157.
30. Іванов Б., Україна — 165.
31. Іванчук В., Україна — 167.
32. Іовенко С., Україна — 165.
33. Качор А., Канада — 156.
34. Качуровський І., Аргентина — 164, 165.
35. Кирилюк Є., Україна — 159.
36. Клен Ю., — 166.
37. Когут З., Австралія — 159.
38. Коломієць В., Україна — 162-163, 165.
39. Кордюм А., Україна — 156.
40. Коротич В., Україна — 166.
41. Костюк Г., США — 161.
42. Кочевський В., Україна — 165.
43. Крижанівський Г., Україна — 160.
44. Лагода В., Україна — 166.
45. Ле І., Україна — 162-163.
46. Лупій Л., Україна — 160.
47. † Маруніч О., Україна — 160.
48. Молодожанин Л., Канада — 160.
49. Немирович І., Україна — 160.
50. Неприцький-Грановський О., США — 159.
51. Олійник М., Україна — 165.
52. Парамонов С., Австралія — 162-163.
53. Піддубний І., США — 157.
54. Підсуха О., Україна — 158.
55. Пучко І., Україна — 167.
56. Рильський М., Україна — 161.
57. Ревуцький В., Канада — 160.
58. Ромен Петро, США — 157, 165.
59. Рябокобиленко С., Україна — 159.
60. Сивенко Б., США — 160.
61. Симоненко В., Україна — 159, 167.
62. Ситник М. — 159.
63. Скорупський В., Канада — 161.
64. Соловей Д., США — 159, 161.
65. Сом М., Україна — 156, 157.
66. Сосюра В., Україна — 166.
67. Стаїнський О., Україна — 165.
68. Степ П., Канада — 157, 167.
69. Стефанович О., США — 156.
70. Тендюк Л., Україна — 157.
71. Туркало К., США — 162-163.
72. Турчин В., Канада — 156.
73. Харчук Б., Україна — 157.
74. Циперович О., Україна — 166.
75. Чапленко В., США — 157, 160, 161, 162-163, 165, 166.
76. Черненко О., Канада — 165.
77. Чуб Д., Австралія — 160.
78. Щербак М., США — 161.
79. Юриняк А., США — 156, 159, 161, 165.
80. Юхимович В., Україна — 156.

ДЕПАРТАМЕНТ ГЕНЕРАЛЬНОГО ПРОКУРОРА

HON. FRED M. CASS, Q.C., MINISTER

НА ПОСЛУГАХ ЗАКОНОДАВСТВА

Законодавчим органом Провінції Онтаріо є суверенний Парлямент. Він має повні права вирішувати в провінційних справах на основі 92 секції Північно-Британського Американського Акту.

Уряд Онтаріо — це кабінет міністрів Корони, призначений прем'єр-міністром з-поміж його співпрацівників у легіслятурі.

Генеральний прокурор за традицією є старшим членом кабінету з винятковою відповідальністю плянувати урядове законодавство та приписи і дораджувати легіслятурі та урядові у правних справах.

Головні департаменти, які відповідають за окремі ділянки: Законодавча рада, Муніципальна Законодавча рада та Правний Урядовець Приватних Законів і Реєстратор Правил.

НА ПОСЛУГАХ СУДІВ

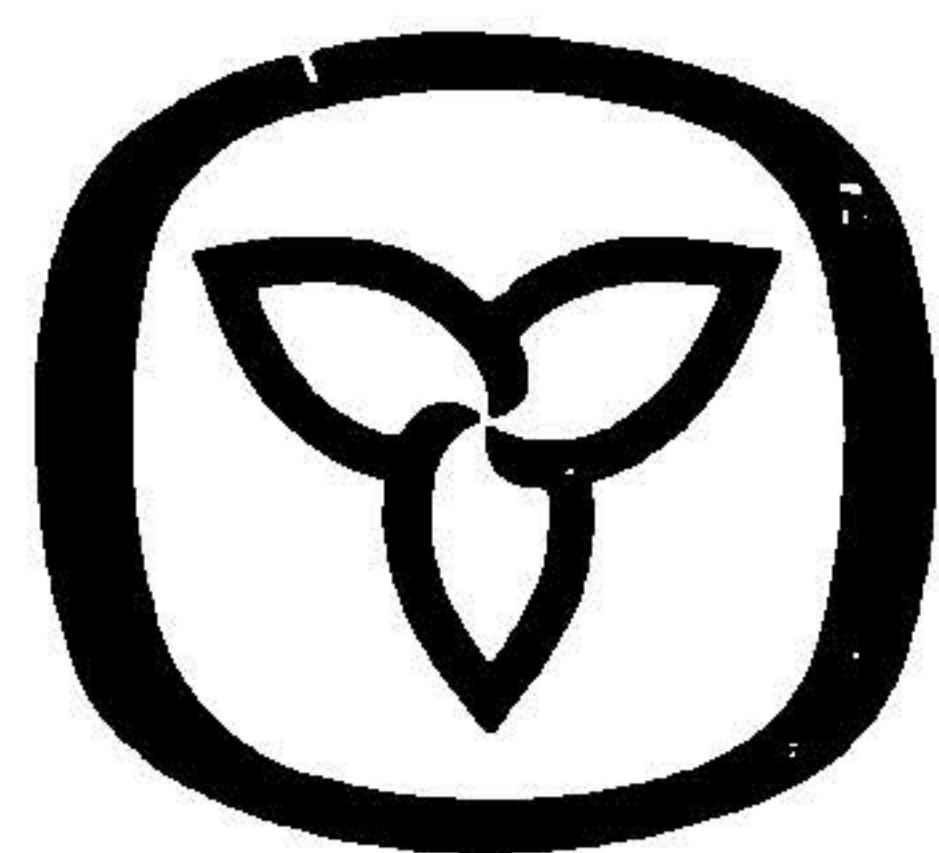
Департамент Правного Заступника безпосередньо обслуговує кожний суд в Онтаріо, починаючи від Молодечого та Родинного Судів через Мирові, Обласні, Окружні та Районові Суди, до Цивільного Суду та Найвищого Суду в Онтаріо включно.

Головні урядовці департаменту, що обслуговують суди: Директор Публічного Обвинувачення, Рада й Адвокати, Адміністратор Округи й Окружних Судів, Інспектор Правних Бюр, Директор для умовно засуджених, Судовий Слідчий (Коронер), Старший Керівник, Реєстратор й Реєстратор Банкрутства при Найвищому Суді в Онтаріо.

НА ПОСЛУГАХ ЛЮДЕЙ

Уся діяльність Правного Заступника та його персоналу фактично є послугою для громадянства, але вони теж посередньо є відповідальними за оборону громадських та приватних інтересів у певних спеціальних ділянках, тісно пов'язаних з вимірюванням справедливості.

Прикладами можуть послужити дії Провінційної Поліції Онтаріо, Онтарійський Пожежний Начальник, Організація Дій у Наглих Потребах, Онтарійська Комісія Убезпечень, Лябораторія Правного Заступника. Комісія Онтарійської Поліції, Уряд Громадських Довіренних, Офіційний Опікун та Табулярний уряд, як також і відділи Департаменту забезпечення.

ONTARIO
PROVINCE OF OPPORTUNITY

THE DEPARTMENT OF THE ATTORNEY GENERAL
for Ontario

Hon. J. P. Robarts
Prime Minister

Hon. Fred M. Cass, Q. C.
Minister

Mr A. Chudiak 185
19940 Goddard Ave.
Detroit 34, Mich.

POSTAGE PAID AT TORONTO

СУСПІЛЬНІ ОБСЛУГИ НАЛЕЖАТЬ ВАМ

У більшості канадських місцевостей є служба здоров'я й опіки, доступна всім мешканцям завдяки добровільним організаціям та агентствам.

Серед них є:

- △ Догляд за хворими в хаті,
 - △ Допомога в родинних клопотах,
 - △ Розривкові програми для молоді та дорослих,
 - △ Клініки для немовлят, включаючи щеплення,
- і багато інших.

Якщо ви або член вашої родини потребуєте будь-яку з цих допомог, не вагайтеся просити її. Вам її радо дадуть. Установи суспільної допомоги знайдете на жовтих сторінках телефонної книги під:

“Social Service Organizations”

Там вони до ВАШИХ послуг.

A handwritten signature in dark ink, appearing to read 'G. F. F. F.'.

Гі Февро,
Міністер Громадянства та Іміграції